

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

AITA JOSE I. LASA

Arantzazu aldeko maixu, Urbiako apaiz eta paper - zahar arteko xagu

Mendira, Arantzazuko mendietara edo Urbiara jo behar da Fr. Jose I. Lasa ikusteko. Ingurumari ortan ikusiko duzu zerbaitean. Baillara-ko umei eskola irakasten edo Urbiako artzaiei meza ematen edo bidetxorren batean gora edo zutailperen batean atseden artzen edo bere gelan paper-zaharretan bildutako kontuak txukuntzen aurki zenezake. Erosxeago ere aurki ditek Oñatiko artxiboan. Inoiz to- po egin ditek Tolosakoan ere. Ez du kalerik maite. Mendia du amets, bizi eta habia.

Baifia guk bertaxeago aurkitzeko zoria izan dugu: San Antonio Sendategian. Zaharrek izan ohi duten uxuri gaitzak jo duela-ta ementxe bahitu dute mendiko gizon osan- suntsu au. Bahitu diot, ez bait du- te eziñak zeharo jo arte ekartze- rik izan mendiko askatasuna maite duen gizon au.

Asisko Franziskoren egiazko se- me batekin itzegiteko egun ego- kia Urriaren 4a. Loretxoei, zuhai- tzel, otsoei... denei senide deitzen zien Franziskok. Benetan maite zi- tuen beste gizonak. Aberastasun guztiak behartsuei eman zizkien gizon alienatu bat dugu. Aliena- tuegia, noski, besterengatik ezer gabe gelditzeko. Orrenbeste beste- renganutzen dan iraultzaile gutxi ezagutzen dugu. Egiazkorik urri bait da, zoritxarrez.

—Aizu, aita Lasa, zuek ez ze- rate makalak gaixoaaldi pazientzia- eran behar dela gaixoei esa- ten. Gaixo ona izan al zera? Eta ori jakiteko aski dit oni erantzut- ea: Zaitzaile onak izan al dituzu?

—Oso onak. Asi Rekarte nere sendagillarengandik eta ni zaitzen ibilli diran denak oso onak izan ditut: sendagillak, praktikanteak, monjak, mirabeak... zein baiño zein obeak. Egitan esaten ditut, Keifü txikiena ere nahikoa zen ondo baiño, obeto begiratzeko. Le- henengo aldia dit klinika batean gaixo egoten naizela. Oso expe- rientzia ona izan da neretzat. Oñe- lako oper aldirik ez dit izan nere bizitza osoan: lanik ez, dena txu- kun, nahiko jana... Burua gaitzen ez dedan bitartean gordeko dut nere esker ona zaitzaile guztien- zat.

—Zu, paper-zaharrak autsartetik ateratzen jarduten zeran gizon oñe- tako bat bezala ezagutzen zaitu jendeak. Noiztik duzu paper zaha- rretarako joera ori?

—Jaiotzatik nik uste. Betidanik. Jakiña geroxeago arte ez nuen bi- de orri ekiteko egokierarik izan. Kuban egon nintzen amalau-ama- bosten bat urtez. An mixiolaritza lanak ematen zidan nahiko burua- uste. Alaz guziz ere beti ibilli ohi nintzen gauza zaharren billa. Ida- tzi ere zerbaite egiten nuen billa- tutakoetaz. Baifia ezer gutxi. Za- ragozan egin nuen urtebetean ere ez nuen oriaz ezertxo ere egin. Baifia andik urtebetera Arantzazu-ko auzo-maixu izendatu nindu- ten Geroztik Urbi eta Arantzazu

bailleretako umei eskola ematen daramazkit 30 urte.

—Noiztik eta nola eratutako es- kola dugu?

—1886 arte ez zen eskolarik. Or- dura arte dotriña piska bat bes- terik ez zuten ematen fraileek san- kristian Analfabetoa zen garai aietan ango jendea. Inguruko ba- serritarrek jaso zuten esandako ur- te ortan lehenengo eskola. Toki otza, zirrikitu askoko etxea. Umeak, berriz bustita eta izoztuta etorri ohi ziran askotan. Fraillegaitegi berriak egin zirenean frontoi az- pira pasa genduen auzo-eskola. Orain leku obean eta babesagoan jarduten gera.

—Nork ordaintzen ditu maixutza lana?

—Ortik bizi behar banu ez nu- ke gatzarentzat aifia egingo. Gu- rasoei zertxobait. Gobernuak ur- tean 4.000 pezeta. Diputazioak 1.000 eta Udaletxeak 3.000 ematen diz- kigu. Orixe da urtean zehar jaso- tzen dudana dirutza. Ez dugu di- ruagatik egiten, Urbiako eta Aran- tzazuko artzai eta baserritarren umei zertxobait erakustearren bai- zik. Azkeneko bi urte aietan udan ere ematen diegu Urbiakoei artzai- txabolan eskola pittin bat. Ne- guan beren artaldeekin behealdean ibilli ohi dira. Ez dute maiatza arte gure eskolara joaterik izaten. Villasante jardun eta Esteban Agi- rre jardun dira aurtengo udan Ur- biako txabolan eskola ematen.

—Euskeraz mintzatzen al zera eskolako orduetan ango umeekin?

—Bietara. Badaude euskaraz ez dakiten banaka batzuk ere. Eder- ki ikasi du euskeraz extremeño baten aurkak. Besterenak ere ikas- ten dute zerbaite. Oienatik eta bertakoei ere erderaz ikasi deza- ten bietara jarduten naiz. Gaiñera batzuk amalau urte arte, eskolako kartilla agiri atera arte antxe jar- duten dute, legeztatutako eskola bait da. Beraz, erderaz ere jantzi behar ditut.

—Umeak urritu ala ugaltu egin zaizkizu?

—Urritu, urritu. Eskola ematen asi nintzenan banituen 40ren bat. Gaur 20ren bat besterik ez ditut. Baserri asko ustu da. Gelditzen direnetan ere mutilzartzen ari dira. Ezkonduak ere ez dituzte le- hen alnbat seme-alaba ekartzen. Neri min ematen dit baserriak us- teak, baiña ez da erraz askotan baserriari eusten. Bizitza latza da. Ori bai, ez saltzeko esaten diet. Anka bat berenik baserrian uste- ko. Gero eta joera aundiago da mendirako. Txabola asko eta bor- da asko berritzen ari da iri aundi- etako jendea. Ez dago mendia bezalakorik larunbat-igandeak lga- rotzeko. Ortarako bedenik gorde behar lituzkete.

—Eskola ematen orrenbeste or- du igaro eta nondik ateratzen du- zu kontu zaharrak ikasteko beta?

—Goizean amarretatik ordubata arte eta arratsaldean 4,30 ak arte

ematen dut eskola. Gero Oñatiko artxiboan jarduten naiz 8ak arte. Goizean, berriz, goizeko lauterdi- etan jeiki meza eman, otoltsak egin eta amarrak arte artxiboan jasotakoa txukuntzen jarduten naiz. Tolosakora ere joaten naiz ostegunetan eta eskolatik jai du- dan beste egunetan. Udan ere ba- dut astia.

—Zuk «Arantzazu» aldizkarian idazten dituzu paper-zaharretako kontuak. Argitaratuak al dituzu ge- hienak?

—Oso narratsa naiz, gauza asko bildu izan dut baiña oso nahasian gorde. Dato asko daukat kuader- notan jasoa. Baifia lan asko ditut «Arantzazu» aldizkariatik kanpo ar- gitaratutak. «La enseñanza prima- ria en Guipúzcoa». «Historia de Legazpia». «Historia de Beizama, Machinventa, Nuarve, Urrestilla, Aratz-erreca». Aurrezki Kutxa Mu- nizipalaren esku dago argitaratzea. Or dut Basauri-saria irabazitako «Jauregui y su época» ere.

—La enseñanza primaria en Guipúzcoa» alpatu didazu. Bada oraingoaz mintzatzen dan beste

bat. Zuk zer garaitakoa artzen du- zu?

—Nik 16 eta 17garren gizaldiak atertut ditut. Liburu orren labur- penaz sartu dute GAURkoek beren liburuaren IVgarren atalean. 1573- an atera zen alkate guztiak ira- kurtzen eta idazten jakin behar zutela agintzen zuen legea. Baifia ixkanbilla gogorak sortu zituen aurka eta berriro 1682an jarri zen lege ori bera. Baifia orduan ere ez zion ifiorik jaramonik egin. Ira- kurtzen eta idazten zekiten biz- pairu alprojen esku geratuko omen zen onela erria. XVIII garren gi- zaldian baziran erririk gehienetan maixuak, baiña oso nolabait, ja- rralpen gutxi, eman ohi zen es- kola. Alaz guziz ere ez zen bidez- ko iruditzen garai artan neska- txei idazten erakustea, maitasu- nezko eskutitza idazten gal ez zi- tezen.

—Nola eratua zegoen orduan ira- kaskintza?

—Asieran bakoitza bere kontura jardun ohi zen eskola ematen. XVII garren gizaldian asi ziran Udaletxeak zertxobait lagundu na-

NON ZER

- ULERGAITZA
Ugalde 3 garrenean
- JOSE MARIA SETIEN GOTZAIARI
Goenaga 3 garrenean
- MUNDUKO BERRI
Iza 5 garrenean
- ESAERA ZAHARRAK
Intza 6 garrenean
- AKITANIA ETA ITXASOKO
ARRANTZEA
Larrea 10 garrenean
- GEROKO ELIZAN KRISTAU GUTXI?
Arostegi 11 garrenean

hirik. Geroxeago Aldundegiak ere laguntzen zuen zerbaite. Oso berria da Estaduaren laguntza. Eskolara joaten ziran umeak ere oso gutxi ziran. Azpeltiko baillaran % 5,54: Donostiakoan, 6,86: Tolosakoan, 9,24: eta Bergarakoan, berriz, 6,96. Gipuzkoan, beraz, bataz beste % 7,42 bakarrik joan ohi ziran eskolara. Eta Gipuzkoa da garai artan ere ingurumari aietan de- netan analfabetorik gutxiene du- ena. Aundia da garai ortan eliza- ren eta auzo-maixuen lana. Jaki- ñeko gauzak erakusten zituzten: irakurtzen eta idazten, kontuak ateratzen eta dotriña.

—Ematen al diote zuk aurkitzen dituzun kondairek ezeren argirik Euskal kondairari, ots, euskaldun eta erri bezala duen kondairari?

—Bai noski, Nik ezer garbi ikus- ten badut paper-zaharretan eus- kaldunen euskaltzetasuna da. Euskal Erriaren nortasuna. Lege Zaharreganako maitasuna. Oso minbera agertzen dira beti eus- kaldunak emengo legeren bat za- paltzen denean. Esate baterako, aduanak Ebrotik kentzen dituzte- nean. Euskaldunak gogor jeikitzen dira emengo ohitura bat edo le- geren bat zapaltzen denean.

—Zer asmo duzu paper-zaharrak astintzerakoan: zeure gogoa atse- gindu ala jendeari emengo kon- dairaren berri eman?

—Bai. Nork berak aurkitutako altxorra besteei erakustek badu bere poza. Baifia ifiori erakusterik ez banu izango ere billa eta billa jardungo nintzake. Neretzat zora- menik aundiena artxiboan orduak eta orduak igarotzea da.

—Amarren bat urte gatzeturik utziko zaituzte oraingoan. Zer as- mo dituzu aurrera begira?

—Amar kenduarren, nahikoak gelditzen zaizkit alere. Baifia nere pozik aundiena berriro Urbiara igoitza izango da artzaiei meza emateko. Arantzazun bizitzea an- go umei eskola erakusteko eta artxiboak zokomiatzea kontu za- harrak jakiteko.

—oOo—

Ederki, aita Lasa. Orduak igaro ditezke zurekin, baiña ez zaitut ge- hiago nekatu nahi. eskerrik asko.

Auxe duzu Fr. Jose I. Lasa. Gi- zon apaia eta xumea. Mendian eta mendikoekin pozik bizi dan gizo- na. Aundiak eta txikiak berdin ar- tzen dituen. Eta ortarako bere bi- zitzako gertaera bat alpa dezadan: Urbiari ari zen beti bezala artzaiei meza ematen. Egun artan jende aundi samarra ere bazuen entzu- leen artean. Onela asi zuen bere itzaldia: Aundizki bakoitzari kar- gu-izenaren ondoren «Jaun Agurga- rri» deituz. Iritxi zan artzaileen txan- da ere eta auel ere «Artzai Jaun agurgarriok» deitu zien beste guz- tiei bezalaxe.

BERTSO BERRIAK

AURTENGO XENPELAR
SARIKETARI

zer aje dakarren;
Matxain eta Olea
onak izanarren,
izendatua dute
Aierbe bigarren.

—1—

Xalbador'en lan ori
nai duenak ondu,
bertsoak jartzen arrunt
zaigu nabarmendu.
Ziur samar zebillen,
eztiote kendu,
zan saririk onena
berak eraman du.

—2—

Oben egiten badet
gogoak emanda,
gero barkatuko dit
apaizak esanda.
Xalbador'en izketa
gustatuko zan da,
saririk bikaina
mugaz aruntz joan da.

—3—

Galdorrean gelditzen
egitikan modu,
ortara irixteak
ontasuna ba-du.
Kapitanta artuta
besteak soldadu,
jarraituko dizute
zuzen eta ondradu.

—4—

Xalbador ikusi det
Donostian bitan,
gizon pifa ote dan
dirudi begitan;
pruebak emanak dauka
amaika tokitan,
bertsojartzaile orain
guztien kapitana.

—5—

Bertso arazo ortan
ezta gizon lela,
pentsatu igerrita
askotxo daudela;
erespetatu zugun
apaiz bat bezela.
Euskalerriko maite
eztegu bestela.

—6—

Ankean min duenak
egiten du erren,
berak erakusten du

Irugarren Olea
izango da, noski,
berarengatik esan
bear ditut itz bi.
Bertso bikaina eruz
nunai badaukazki,
pixka bat ulertuta
ausartzea aski.

—8—

Matxain'ek eztaikit nik
zer izango duan,
edo zer ipui klase
pentsatzen dagan;
txit alai ikusten det
nik nere alban,
ia bera jartzen dan
lenen urreguan.

—9—

Amasei gizonak or
artu zuten parte,
Xalbador da txapeldun
berri kendu arte.
Bertso oiek eztera
euskaldunen kalte,
gure sorteri zar au
bear degu maite.

—10—

Urepel'eko seme
apal, bioztuna,
ontzat artutzen degu
guk zuk diozuna.
Gorputzera sartutzen
dezun poztasuna,
animarentzat ere
baita osasuna.

—11—

Zorionak gñezka
gure Xalbador'i.
egal askotatikan
joango zaizka sarri.
Badakigu jakintzan
etzaudela urri,
bertsorik ederrenak
berri ere jarri.

Segundo Kalonje
Donosti

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 DONOSTIA

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunoki

Zuen enmarteentzako esku-erakutsirik onnea. Zuen sukaldarako
apeingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeo aukerakoa
SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

Juegos Espátulas y Juego Cubierto «RADAR»

LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR

ESKORIATZA (Gipuzkoa)

NERE BORDATXOTIK

Euskalerri osoan gutiz entzu-
tetsua dan dantzari bikote bat
bada: Ondarru'ko Etxaburu-
Bilbao senar-emazteak osatzen
dutena. Berezko dantza-sena
izan nuntait, eta irixten ziran
tokietan arrigarri dantzatzan.

Urteak zear badute izana ga-
raipena pranko. Zazpi urtez
ibili dira, jo onera ta jo ara.
Sariketa ta txapelketa gaien-
tan oi denez, izan dituzte nai-
gabeak eta izan dituzte pozal-
diak.

Lenengoak ezer gutxi dirala,
aitortzen du Etxaburu jaunak,
bigarrenen ondoan.

Izan ere, amar aldiz irabazi
dute txapela ta lenen saria
Bizkaiko ta Euskalerriko tx-
apelketetan. Lareun garaitsari
(trofeo) badituzte etxeratuak.

Oso errez esaten da au, bai-
ña lanak dira ain urrutira el-
tzen.

Azken sariketa Galdakano'n
irabazi zuten, agorra'ren ogeita-
lauan.

Alabatxo bat badute azten
ederki ari zaiena.

Etxaburu senar-emazteak dan-
tzari uztea erabaki dute. Sari-
keta ta Txapelketei agur egitea.

Euskalerriko dantzariak aurrera
gogotsu jarraitzea nai lu-
kete.

Ortarako, Juradua osatzen
duten gizonak dantzaren berri
ondo jakin bear dutela, diote.
Beren gailan jakintsu izan bear
dutela, zer dagon ondo ta zer
dagon gaizki, dantzariak adiera-
zi al izateko.

Dantzaren onagatik —diote—
erretiratzan geran ezkerre, gure
bearrean danak dei egin dezai-
guke.

Gertu gaude gu Juraduetan
tarteko izateko, ta bakoitzari
bera emateko. Eskarmenturik
asko badegula uste degu dan-
tzaren izkutuak ezagutzeko.

Dantzariak beren lana gogo-
tsu egin bear badute, au da
aurrez bear duten segurtamena:
dijoazen tokian justizia izango
dala, ta merezi duenak mere-
zitakoa jasoko duela.

Jakinean gelditzen zerate
Euskalerriko sariketa ta tx-
apelketa eratzaileok: Juradua
osatzeko jendea bear dezute-
nean, egitazko dantza maixuak
bear dituzutenean, or dituzute
Ondarru'ko Etxaburu-Bilbao se-
nar-emazteak zuen serbitzurako.

—oO—

Ostiral gaba zan. Ogeitabede-
ratzi egun zituen agorak.

Guk ere, beste ainbatek be-
zelaxe, Donosti'ra deia izan
genuen. Donosti'ko Aurrezki
Kutxaren zuzendari dan Niko-
las Lasarte jaunaren eskaria
zan.

Joxe Artetxe'ren ben-benetako
lagun eta adiskide izan gñanok
bildu gñan Donosti'ko Getari
kalean, Aurrezki Kutxaren lan-
toki nagusian.

Idazleak danok Berri tristeak
sortu zigun barren-miña, al
genuen bezela, egunerokoetan
eta aldizkarietan agertu gen-
duenak, geure lumen bidez.

Urte bat, amar urte, ogei ur-
te, zer dira oiek maila artako
gizon batentzat?

Joxe'k idatzirik utzi zituen li-
buru mardulei esker, emendik
berrogei urtera gaur baino eza-
gunago izango da euskaldunen
artean.

Etxaburu-Bilbao senar-emazteak, irabazitako erregalo artean. On-
doan, alabatxo. (Furundarena argazkia).

Gerrazale ta gogorkerizaleen
modak denbora gutxian irauten
du. Egitazko pakezaleen izenak
dira betiko geratzen diranak.

Eta... nor Artetxe bat baino
pakezaleagorik?

Pakezale, justiziale ta egiza-
lerik izan bada, Izarraitz men-
diaren magalean jaiotako idaz-
lea, noski.

Ortan eta lagun urkoaren nai-
gabeak arintzen etzion inork
aurrerik artuko. Beretzat baino
bestereintzat geiago bizi izanda-
ko gizona zan Joxe.

Asmo ederra "Grupo Dr. Ca-
mino de Historia Donostiarra"
deritzan alkarteak artutako as-
moa.

Egunerokoetan idazten danak
minutu gutxiok iraupena du.
Soildutako zugaizten orbelak
aizeak daramazkien bezela, bi-
zi laburra dute periodikoetako
lanak.

II berri artan asko idatzi zan
Artetxe'z. Asko ta ondo.

Biotzak itzein zuten orduan,
eta mingaina ezer gutxi da bio-
tzarekin konparatzeko.
Orain, 160 orrialdeko liburu
batean bildu dira orduan argi-
taratutako artikulak.

Idazleen zerrenda:

Inazio Telletxea Idigoras, Ja-
bier Aranburu, Jose Berrueto,
Jose Luis Banus, Erostarbe,
Luis de Cantabria, Pilar de
Cuadra, L. Peña Santiago, Ba-
sarrri, Santiago Aizarna, Orola,
Jose Mari Donosti, Jose Acos-
ta Montero, J. L. R., P. V.,
A. Zugasti, J. Rodriguez del
Castillo, Nemesio Etxaniz, P.
Narbaitz, J. Erentzun, Jose Ma-
ri Mendiola, Migel Pelai Oroz-
ko, Zeruiko Argia, El Pensamien-
to Navarro, Lucio del Alamo,
S. Garmendia, Ramiro Larra-
ñaga, Jose Lasa, Leonardo Ur-
teaga, Manuel Matxain, Ceci-
lia G. de Guillarte, Alberto
Gonzalez Carredano, Jose Mi-
gel Azaola, Luis Aranburu, Ma-
txin, Yon Etxaide, Jose Casa-
res, Leon Lopetegi, G. E., Ma-
ria Jesus Madrazo, Sabin Mu-
niategi, E. Ozkin, R. Zapirain,
Pedro Diez de Ulzurrun, Eguz-
kizar, Padro Anasagasti, Emi-
lia Mujika, Inaki Zumalde, Es-
teban Los Santos Barrenechea,
Fausto Arozena, Jose Luis Zu-

biaurre, Jose Mari Martiñena,
Boni Otegi.

Bukaeran, Joxe'ren azken ar-
tikulua agertzen da.

Liburu au irakurtzen badezu,
irakurle, masailondoak sarritan
estaliko zaizkitzu malkoz.

Artetxe zer giza-modu zan
ezagutu bazenduen bai beintzat.

Len genion bezela, liburu on-
tan biotzak baitu mingainaren
tokia.

Luze-zabalean Joxe bai zala
egitazko kristau! Ark idatzia
dira ondoren datozen lerro
auk: "El mundo condenado
por Cristo es la sociedad de los
que viven exclusivamente para
si mismos".

Ortan etzion Goitar Jaunak
Joxe'ri akats aundirik aurkitu-
ko, Lentxeago esan degunez,
beretzat baino geiago bizi izan
baizan lagun urkoarentzat.

Inor baino obeto konturatzan
zan Joxe azkena urrean zuela.

Nunai zituen ark lagunak, eta
Portugal'en ere bai bat ondo
mamia: Fernando Castro Pires
de Lima, letra-gizon ospetsua.

Portugalidar onek, Joxe'ren-
gandik artu zuen azken kartan
lerro auk irakurri zituen:

"Nunca más volveré a Por-
tugal ni a ningún otro país. Mi
próximo y último viaje será al
cielo".

Igarle baten itzak dirudite,
Euskeraz onelatsu jarriko ge-
nituzke:

"Geiago ez naiz inoiz Portu-
ga'era ta beste inongo lurralde-
tara joango. Urrean dedan nere
azken joanera zerura izango
da".

Jaunaren aukeratu sallean
inork tokirik izatekero, zuk
izango dezu, Joxe. Gu uste or-
tan gaude beintzat. Zure ani-
maren aunditasuna urretik eza-
gutu genduenok ausartu gaitze-
ke noski, onenbeste esatera.

Basara

YOGUR
GURELESA
GOGOKOENA

INDARTSUA K

INDARTSUAGO

Itxurakabe indartzen ari da indartsuen indarra aurrerapenei esker. Ez da nolanahiko indarra, besterik gabe, egunerokoen, aldizkariaren, irratiazen eta telebistaren biltzak eskuan edukitzea. Bide berriok gabe ez lukeke erria ain erraz zuzenduko. Irakurleen, entzuleen eta ikusien buruak, argitzeko orde, lilluratzan eta lausortzen dituzte.

Bai erraz erortzen direla erosleak saltzaileen esknetan! Daukanak saldu egin behar du nola-ala Ortarako sarri esan behar dizkio onela moduzko gauzak: "au duzu onena", "Onak uzten du elurra bezain zuri", "au bezalakorik ez da", "onelako maukarik ez duzu", "au da paotxa". Saltzaileak gastatzaille eta erosle porrokatua dan jendea behar du. Itsu-itsuan erosiko duena. Gauza berrien eta obeagoen irrika duena. Ez erosi aurretik "zertarako behar dut" bere buruari askotan galdetzen diona.

Au bera gertatzen da Lehendakariatzarako norbait behar deanean edo Erriari iritzi-eskatzearen itxura egin behar zaionean. "Etxean ondo bizi nahi baduzu, lasai bizi nahi baduzu, pakean bizi nahi baduzu, eman zure autarkia alakorentzat edo artarako". Ez da edozein, tresna oien giltza-jabe dena eta ez zaio utzi ere edonorri uzten. Ez onenak, jendea gehien itsutzen dakienak baidizk eskura dezake agintearen gaillurra.

Beste orrenbeste gertatzen da munduko gertaerez. Ikustekoa da zenbaterainoko burrandaz aipatzen diran batzuk. Nolako isiltasunez izkututzen diran besteak. Gertatu berria da Munich-koa. Gogor gaitzetsiak izan diran Olinpiategian sartu eta alako txikizioa egin zuten palestinoak. I kutatua eta isildua izan da palestinoak aspaldidanik jasaten ari diran miseriazko egoera. Isilduak Irlandako edo Vietnamgo edo... eriotzak.

Tresna oien giltza-jabe dena, gaiztoena izanik ere, santu bezala agertzen da munduaren aurrean. Jabe ez dena berriz, onena izanik ere, pekatariarik aundiena bezala gelditi ditek. Gaiztotzat eta giza-iltzailletzat artuakizan ohi dira galtzaille guztiak, santutzat eta salbatzailletzat berriz, irabazleak. Itzegiteko eskuera duenak bere burua zuritzen du eta besteena zikintzen.

Baiña kakaztua gelditu danak ere badaki noizbehinka santu itxuran dabillenari kontuak eskatzen. Egokieraren zai egon ohi da zaunka egiteko. Jakiña, ez du egokiera aundirik izan ohi. Duenean ere arriskukoa. Baiña arriskurik aundiena jokatzuz zaunka larria egin ohi du. Ustekabean egiten ez badu, zaunkaz asi ordurako ostikoa artzen bait du.

Isiltzen dan ori, izkututzen dan ori, baztertzen dan ori, leher zorian dago beti. Eta isiltzen, izkututzen eta baztertzen dan ori pillaa aundia da mundu zabalean. Ipar-Amerika, Rusia eta Txinaren azpian bizi dira beste guztiak. Oien babesean lanieza arturik egin ohi dira beste ainbeste eta ainbeste zapalketa eta bidegabekeria.

An eta emen Erri eta gizon indargabeak zapalduzik aurkitzen dira. Baiña zapalduak leherturik eztanda egin dezake.

Irakurtzen dugunak, entzuten dugunak, ikusten dugunak itsutu egiten gaitu. Gure begien aurrean ezartzen zaigun gandua kendu behar dugu munduaren egoera garbi ikus dezagun. Ez gaitezen axaleko gertaerez lozorroitu. Isilik dagoenak eduki dezake arrazoi.

Jose M. Setien Gotzaiari eskutitz irikia

Lehenik, bihoakizu nere agurra. Direla egun batzuk, eta zure izendapenak egunkariaren leku txiki bateko tinta bustia zeukala oraindik, norbaitek esan zidan: «Ez zekiat ze "pekatu" egingo zuen Joxe Mari, Donostiako Gotzai-Laguntzaille izendatzeko».

Badakit ez zaituela ifungo «gora igotzeko» sentimenduak bultzatu Donostiako Artzai-Laguntzaille lana artzeko orduan. Donostiako Gotzai izatea ez dut uste urrezko medalla irabazteko bidea denik.

Ni, neroni, zu baiño dexente gazteagoa nauzu. Zure lan eta pentsamendu kritikoaren berri banuen aspaldixodanik zure idazkien bidez. Ni, nere belaunaldiarekin batera, Vatikanoko II-garrenaren ondorengoa naiz. Geroztik apaiz egiñak, alegia.

Zenbait pertsonarentzat zu izan zera alako «oposizioko gizona».

Beste zenbaitentzat berriz, demonioaren edo gure artean esan ohi danez «ifernuko txikituaren» personifikazioa, nik ez dakit nungo masolak ordaindutako gizona.

Guretzat, berriz, gure belaunaldiarentzat alegia, Vatikanoko II garrengo gotzai zera. Gotzai «post-conciliar» deitzen zaien oietakoa. Aurrerakoi, baiña Inzultuziko gizona. Institutio aundia aurrera aterahi nahi duen gotzai gaztea.

Ez dakit gotzai «post-conciliar»

baten erretratu-robotik ba ote den. Baldin balitz, ez ziñake erretratu orretatik urrutiti ibilliko. Bestalde, jakingo duzu orrelako erretratoek itzal asko berekin izaten dituztela...

Aspaldi batetan norbaitek esan zidan: «I, Setien Jauna Donostiako Gotzai egingo ote duten zurrumurrua zebillek». Eta onela erantzun nion: «Nahilago nitek egingo ez balute... Gizon oiek libre behar dizkiagu, gotzai eginkizunetatik kanpo...»

Asmatuko zenduan (buru argia duzulako) zer barne-pentsamendu darabildikan nere baitan... alegia Institutiorako fitxatzen dituzten pertsonak askatasuna gaitzeko arrisku gorrian jartzen direla...

Eta au ez dizut Gotzai eginkizuna gutxiestearren esaten. Gotzaiaren eginkizuna zer den nik baiño obeto jakingo duzu, noski. Baiña, bestalde badakit, gotzai eginkizuna, bereziki gaur egun, ez dela eliz-ministerioa bakarrik. «Eki-libriko» diplomazi-politikari ordu asko ematen dizkiozuela.

Gipuzkoako Apaizgo taldearen berriei ziur nago ondo jabetuta egongo zerala. Nik eta gure belaunaldikook apaiz giroa gutxi eza gutzen dugu eta bestalde, gazteegi gera erabaki lekuetan parte artzeko.

Gipuzkoak dituen gora beheretaz

Juan Jose Goenaga

ULERGAITZA

Zuzen, argi, labor mintzatzea eskatzen zaigun une honetan, benetan ulergaitzak gertatzen zaizkigu zenbait idazlan, hitzaldi, artikulu.

Egunerokoak irakurtzerakoan, agintarien hitzaldiak entzuterakoan, planifikazioaren berri ematen zaigunean tutik ere ulertu ezinda gelditu ohi gera. Hitzegi loditxoak beharko genduke jardunaldi horien esan nahiaz eta mamiaz jabetzeko. Habilidadea behar da gero horretarako ere.

Presupuestoak zelan banatzen diren, inbersioak non eta nola egiten diren, dirua nondik sortzen den eta abar, ez dugu ezagutzen. Herriar soilari ez zaio zuzen ulert dezan eran mintzatzen.

Berdin lantegi mailan ere. Zenbakiak, datoak, lantegiaren egoera, irabaziaren banaketa, autofinantzak, eta abar langileak ez ditu ezagutzen. Halamoduzko zenbaki batzuk baino ez ditu jasotzen.

Panfletoak irakurtzerakoan ere idazkera iluna eta bihurria baino ez dugu sumatzen. Hitzak eta mamia ez datoz batera askotan, ez dira eglaren zerbitzuan erabiltzen.

Guk ere, halabeharrez eta ezinbestean gehienetan, ilun hitzegitea behartuak gaude, gauzak erdizka adieraztera bortxatuak, urrutiko bidetatik abiatzen gera bertakotetan ibiltzea zilegi ez zalgulako.

Aurrerantzean, bada, izango du-

gu lanik asko argindarrez ez bada ere, ilunbe honetan argi apur bat sortarazten.

Deporte-droga, propaganda, telebisioak eskaintzen dizkigun kanpoko berri zaratzatu, ezbehar, gerla eta demokraziaren «gaitzak» ongi baino hobeto adierazten dizkigute. Berdin bertako aurrerapen, inaugurazio, eta munduko hoberenak egiten diren gauzak. Badago aldea kanpoko eta bertako berriak ematerakoan. Badakite, komeni zaleanean, jendeak erraz ulert dezan eran mintzatzen.

Hemen aipatutako akatsak nork berak zuzendu beharko ditu, oraingoz behintzat. Bakoitzak ahal duen eran, hobe taldeka egitea lortzen bada, informazio on baten jabe izaten saia gaitzen.

Garrantzizko arazoa dugu hauxe; gure iritziak erakusten eta entzunarazten zaigunaren baitan osatzen dira, eta sarritan artalde otzaren gisa jokatzen dugu.

Halaz ere hiztegitxo bat osatu eta tajutu behar gendukeala derizklot. Izan ere beharrezkoa zaigu «democracia orgánica», «democratización de la enseñanza» eta abar behar bezala ulertzeko. Berdin kapitalistek ere «bi milloie galdu ditugu» esaten digutenean. Zer da benetan gertatzen dena? Dirua galdu dutela gertatzen ahal da? Uste baino gutxiago irabazi izana? Autofinantzak, ots, lantegia eraberritzea dela eta, dibidendoen banaketarik ez dagoelako ote?

jakiñaren gainean izango zera... Parroki askotako egoera xelebrez ere... asko ikusi beharko duzu. (Nik, dakidonez sekula ez zera parroki batean egon). Euskal gaztariaren «exodoaz» ere badateke zer esanik.

Gauza auetxek esan nahi nizkizun Z. Argiatik agurra bidaltzean. Luzeegi egin gabe eta bukatzeko, atzo bertan gertatutako bat kontatuko dizut: Nere lagun kuadrillarekin nenbillela, batek onela esan zidan: «I, beste nagusi bat «dazue», e... ze moduzkoa dek...».

Banekien gotzaiak goitik behera izendatzen zirela, baiña atzo nun artu nuen. Ez goitik behera etorri zeralako. Ez. Baizik eta ni, neroni, olaxe mintzatzen naizelako gure parrokiako militar sub-ofizialekin itzegiten dudanean, nagusi berria izendatu dietela-ta.

Bukatzeo. Ez dizkizut aipatu gaur Gipuzkoak eta Euskal-Erriak dituen arazoak. Ortarako izango duzu komisio eta kontsejatzaille treberik.

Orrenbestez, agur. Gaizki esanak barkatu.

Mikel Ugalde

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:

**MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA**

Nafarroa-Kantauri eta Aragoko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.ª Birlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Berruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu

Salmetan (ale bakoitzak)	7 pezeta
--------------------------	----------

BERRIAK

● Urriaren 1ean., Oñatin, bertako seme ospetsu zen Aita Madinaren oroigarri eta omenez, konzerto bat antolatu zen «Orfeoi Donostiarrak» bertan zelarrik, Antonio Ayestaran jaunaren zuzendaritzaren pean. Beste zenbaiten artean, Guridi, Garbizu, Iruarizaga musikariren kanta aurkeztu ziren, bai eta, jakina, Aita Madinaren beraren «Aita Gurea» ere.

● Urriaren 3an. ekin zieten Beasainen euskara ikastaroari. Honako ikastaro hau Alfabetatze Taldeak eratu ditu Euskaltzaindiaren babespean, euskaraz tutik ez dakiten hamalau urte gorakoentzat.

Alfabetatze Ikasaldiak, aldiz, hilaren azkenetan hasiko dira.

● «Astero Euskal Abesti Bat Ikas Dezagun» delako lemarren pean, hasiak dira Lesakan euskarazko zenbait kanta ikasteko saio aproposak. Honako saio hauk «Beti Gazte» elkarteak eratuak dira, eta egundainoko harrera ona izan omen dute.

● Urrietako Antzerki Taldea berri hasi zaigu lanean. Duela zazpi urte sortu zen Urrietan bertan, eta harez gero, «Jokaldi txar bat», «Kalifornia... kuku!», «Zauritutako lorea», «Agarren seme Ismael» eta beste zenbait antzerki lan aurkeztu izan ditu.

Orain, aldiz, hala beharrezko geldiune baten ondoren, berriro ekin dio jo-ta-ke lanean, bai eta beste antzerki lan bat prestatu ere, Iñaki Begiristainen «Kiretsa dario» delakoa, alegia. Ekin eta jarrai.

● Guri lehendabizi bidali ziguten programak besterik bazioen ere, Zarautzeko Jakintza Astea delakoaren barrena hilaren 5ean. eratu zen mahai biribila, ez zen Gipuzkoako kultura, sozial eta ekonomia arloaz ari —sail honetan esan genduen—, Zarauzko bertakoari buruz baizik. Beraz, gutienik, aztertu ahal izan zen, nonbait, herriari ahotan duen arazoren bat edo beste.

Harako mahai biribila Donostiako GAUR taldearen ihardunaren pean muntatu zen, eta bertan zen entzule zenbaitengandik jakin ahal izan dugunez, ez ziren gauzak atarra zarautzarren asegarri, edota, ez zen behintzat mamitu Zarauzko herriaren zera.

● Durango eskualdeko Yurretan eraikitzeko omen da «Ezpatadantzariari» propio eskainitako irudi bat. Oker ez bagaude, honako honen bost dira Bizkaian barrena eraikitako monumentuak, hots, minariarena Ortuena, sardina saltzailearena Santurzen, mariñelarena Plentzian, baserritarrena Mungian eta aipatu berri dugun ezpatadantzariarena Yurretan.

● Iaz bezala, aurten ere moldatzeko da Lapurdin zenbait mintzaldi eskualde eta heziketari buruz, Edouard Lizop jaunaren zuzendaritzaren pean.

Baina, iaz etorri ziren hizlariak Euskal Herriaz guti baino mintzatu baziren ere, aurten beste giro bat eman nahi zaie honako hitzaldi hauei, eta Euskal Herria eta bere kultura aipatu dira batik bat, eta

ez frantsesez bakarrik —iaz bezala—, bai eta euskaraz ere.

Ez dugu jakin ahal izan zehatz-mehatz «Kultura eta Erakundea» izenez eratuko diren gaien berri. Haatik, badakigu jakin harako mintzaldiak Donibane Lohizunen izanen direla hilaren 19 eta 20an. eta Harparnen, berriz, bihamunean, hilaren 21ean. hain zuzen.

Hilaren 20an., ostiral goizean, euskal kulturaz egin diren istudio batzuk agertu eta aztertuko dira. Arratsaldean, ordea, Paristik propio etorritako Garaudy marxista ospetsua mintzatu da. Bertrand Schwartz irakaskintzako espezialista ere bertan izanen da, zein egunetan ihardunen duen oraindik ez dakigun arren.

Bestalde, ostiral goizean eta larunbat arratsaldean eratuko diren elkarrizketak euskaraz eta frantsesez izanen dira.

● Zer gertatzen da azken bolada honetan Baionako HERRIA asteroarekin? Harpidedunak garen arren ez zaigu aspaldian etxera etortzen. Zer dela eta? Bidasoa hibaia iragan ezinik edo, «kontaminazio» delako horregatik, nonbait!

Dena den, zubiren bat lortu dugu eta, hona hemen nola eskura ahal izan dugun joan den iraileko aleren bat edo beste. Han hemen irakurritz jakin dugu zenbait albiste, Aiherrako Eskualdearen Biltzarraz eta beste askoz.

Izan ere, irailaren 17an. ospatu zen Aiherra deritzan herrixkan ESKUALZALEEN BILTZARRA. Eta gu jakitzeke. Hauxe hau berri emaile petrala duzuna irakurle! Baina, guk ez jakin arren, ez zuden, nonbait gure zain, eta eratu zuten, bai, eratu beharrezkoa.

Ez da, ez, aurtan lehen aldiz jai hau ospatzen dela, bai zera! Orain dela hirurogeita hamaika urte sortu bait zen. Ez da ba, atzo goizeko ipuina, ez horixe.

Goizean goiz eratu zen lehenik biltzarra, elkarteko zuzendaritzaren pean: Louis Dassance —ohorezko lehendakari—, Labeguerie lehendakari jauna, Andre Ospital dirutzaina eta J. B. Dirazar idazkaria. Hona hemen hartu zituzten erabakiak:

—Datorren urtean laneo biltzarra jaiatz aparte eratuko dela. Eta jai, berriz, Sara herrian, «Euskal Pop-Musika» izenez.

—Elkarteko lau kontseilularik utzi dio, beste hainbeste gazteri toki eginez.

—Kontseiluak lehen bait lehen ekinen dio lanari, urteko programa burutzeko eta moldatzeko. Kontseiluaz gainera, beste gazteren batzuk ere hartuko du parte lan horretan.

—Protesta bat eta eskari bat proposatuak eta guztiz onartuak izan ziren. Lehena Baiona eta Pauko gobernu etxetara bidaltzeko, Eustaquio Mendizabal Hego Euskal Herriko gazteari Frantziako poliziak egin dion joko eskasa salatuz.

Eskaria, aldiz, Biarritz eta Boredeleko irratitelebistari zuzenduz, beren euskarazko programak dobla ditzaten, eta Zuberoa eta Garazi eskualdeetan entzunaraz dezaten. Bai eta telebistako euskal programak bi kateetan eman ditzatela ere.

Biltzarren ondoren izan ziren meza, pelota partida, bazkaria eta arratsaldeko kantaaldia. Bazkal orduan, Xalbador, Mattin, Xanpun, Ezponda eta Alkat bertsolariek alaitu zuten alaitu beharrezkoa. Aratsaldean, ordea, Benito Lertxundi eta Xabier Lete kantariak, kanta zuberotarrak eskaini zizkioten Aiherrako trinketa gainez betetzen zuen jendeari.

AIPAMENAK

● I.R. deritzan irakurleak Tolosatik idazten digu halako gutun bakan batez. Ez dakit, nik neuk, gai hau alpatzea edo salatzea neri dagokidan edo ez. Bestalde, ezin dezaket ene burua irakurleen gutunen epailetzat eta zentsoretzat jar. Are gutiago, oraingo honetan bezala, iritzi guztiz objektiboak diratekenean. Dena den, irakurle honek dioenaren frogagarri bidaltzen didan zenbait testo laburtu beharrean aurkitu naiz, irakurle xehearentzat astunegi gerta ez dadin, baina zentzu izpirik galtzeke, ene ustetan. Bedi guztion onerako.

Amatiño:

Ez dakit Jose Azurmendiren HIZKUNTZA, ETNIA ETA MARXISMOA liburua irakurri duzun. Bergaran jasozuen sariak egin zutenen aipamena irakurri nuen, baina ez liburu bezala zure kritikarik. Eta harrigarri da, hamaika liburu kaskarragori egin baitiozu...

...ez da hau esan nahi nizeukena... ni Azurmendiren liburua irakurtzen ari naiz... eta izan ere oraintxe Eusebio Osaren artikulua irakurri dut, Kontzientzia postprimarioa, ta neri kontzientzia falta hutsa iruditzen zait. Zergatik? Zeuk ikus:

Azurmendiren hitzak dira hurrengoak: «Hitzen tirania» aitortu beharrean gara (...). Horrela, ideologiaren gora ta behera dabilen hitz majikuak edozeinek ezagutzen ditu (...). Hitz majikuok arrazoiaren lekua jaten dute, ta konbentzio sozial bihurtzen dira (...). Gure itxaropenak, bildurrak, eskarmentu edo esperentziak, etab. unidate pragmatikak bakar batetan biltzeko ta atontzeko da estereotipua.

Osarenak beste hauek (ANAITASUNA, 239 zenb.): Hitz magikoak, beraz, herriaren ahalmen kritikoa lehertuz, arrazoiaren lekua hartzen dute, eta konbentzio sozial irrazional bihurtzen dira (...). Horrela sortzen da «hitzen tirania» (...). Ideiak baino gehiago sentimenduek, beldurrek, eskarmentuek, grinek, minek, maitasun eta gorrotoek gidatzen dute herria.

Eta Osak jarraitzen du esandako artikuluan: Kontzientzia postprimarioaren beste ezaugarri bat: pentsakera alternatibista. Pentsakera alternatibista honela dio lehen lehenetik: Bai ala ez. Hotz, baietz biribila ta ezetz biribila... Pentsakera kritikoa ez du esango bai ala ez, baizik eta nola bai eta nola ez, nolakoa bai eta nolakoa ez, nolako marxismoa bai eta nolakoa ez, nolako Euskal Herria bai eta nolakoa ez, etab.

Halakorik ez da agertzen —ez dut nik irakurri— Jose Azurmendiren liburuan, baina bai FEDEA HAU-ZIPEAN (Jakin) alean egindako saiakeran: Alternatiba edo hautabehar tankerarekin aurkeztu nahi bait da marxismoa: bai ala ez... Pentsakera alternatibista, halare, borondateari jartzen zaio, ez adimen kritikoiari, adimen kritikoiari ez bait zaio ezer penagarriagorik aitortzat fedean baino... Adimen kritikoiari ez zaio, aldiz, bai ala ez agiri. Bai, oster, zein eta nolako marxismoa bai eta zein eta nolako ez; edota, R. Arregik jartzen zuen eran, marxismotik zer bai eta zer ez; edo, agian hobe, zein zentzutan marxismoa bai ta zeintzutan ez.

Egia esan, bion eritzien koinzidentzia bakarrik balitz, asko poz-tuko nintzake, baina hitzen koinzidentzia ere badago, eta kopiaren beste esplikaziorik apenas burutzen zait.

Zergatik orduan ezta Azurmendiren izenik aipatu ere? Osak ba du prestijiorik aski (Lur-ikastolatan-Anaitasunan) inorenik hartu nahi duenean izena ere bere kalterik gabe emateko...

Honaino, zerbait laburtuz, Tolosako irakurle honen gutuna. Guk ezer guti ezar dezakegu. Noski, esan beharrik ere ez dago gutarteko pentsamendu iturriak aitortu behar genituzkeela, edonorentzat jokaera leialena eta garbiena bait da.

Dena den, zilegi ote zaigu galdetzea berdintasun hau nondik daotzen? Edo... nork nori kopiatzen dio? Azurmendik eta Osak dute hitza.

LIBURUAK

● Eta ez dugu gaurkoz Eusebio Osarekin amaitu, zorionez gainera! Zorionez —diogu—, zeren hain zuzen Eusebiok oraintsuan eskaini digun liburua bezalakorik benetan guti dugu euskal bibliografiaren barrena.

Aipagarria ba, joan zen abuztuan LURek ateratu zuen liburu hau. Aipagarria, aipagarrikerik bada, zenbait aldetatik. Aipagarria, bai, gai nahiko berri delako euskal irakurlearentzat. Aipagarria, bestalde, Eusebioren lehen liburua delako, eta ezin aipagarriago, azkenik, Osaren liburua har daitekeelako LUR EDITORIALAREN linearen seinaleztat. Behingoa!

Gai berria dela esan dugu. Berria, bai, baina euskaraz berria, ze, gaiari —euskaraz— dagokion aintzindaritasuna gure Eusebiori inork ukatuko ez dion bezala, ezin uka ere, liburuan agertzen den zenbait esaera, aburu eta ikuspuntu medio dela, badiudela zenbaitetan egileak berak deskubritu duela Mediterranea. Ez da halakorik, noski, esan beharrenean esan beharrez gertaturikoak dirateke, egileak berak bait dakite inork baino hobeto, egungo pentsalari, pedagogo eta hezi-espezialista denak edo gehienak bat datozela liburu honetako mamiaz.

Planteamendu honetaz kanpo, liburu benetan irakurgarria Osaren lehen hau. Euskara argia, erraza, irekia. Oso ulerterraza, sarri asko gaiak nahiko erabilkaitzak izan arren. Alde honetatik eredutzat har genezakeen gure gaurko idazlanetarako. Hala ere, euskara, bere muinetik zerbait gehiago ere landu zitekeen, eta komeniko lizateke ere komeni, horri ere eitea.

Bide berrien egarria agertzen du egileak, aurrerazale da eta hori beti da txalogarri. Pedagogia albiste on hau iratzarle gerta daitezke lotan dagoen hainbatentzat. Euskal Herrian, zer esanik ez.

Haurra kreatzaile ikusten du, eta ideia eta ikuspide honek balio eta arrakasta handia du gaurko pedagogian. Egileak ondo baino hobeto ikusi du puntu honen bakanatasuna. Beste anitz arazotan ere poliki zabaltzen ditu egungo pedagogoen aburuak, Freire-renak, esate baterako.

Aitzitik, badiudi haurraren kreatzailetasuna absolutizatu egin duela, hau da, azken muturreraino eramane, pedagogiak berak dituen beste ikuspide osagarri batzuk ahaztuz. Izan ere, gizona kreatzaile da, bai, eta «originala» gaibera. Baina ez da hori bakarrik. Gizona inguru batetan lekutua dago, baldintzatua, eta adaltagarritasun

edo egokitasun batez bertaratu egiten da, hots, bere inguru horri erantzunez moldatzen da. Beste nolabait esateko, gizartean txertatzen gertatzen da posible gizartea, eta honako zorion honetarako bidea maitasunaren zehar doa. Eta kreatzailetasunaren moduren batez mugatu eta aberasten duen adaptazio-beharrak, funtsean liburuak ukatu edo oso ahaztu egiten duela esan genezakeen.

Heziketak giza-berritzaile izan behar du, noski, baina bai eta herentzia emaile ere, etorri ere gizona kondairaz koindara dator eta. Nonbait, gure susmoa izan daiteke, baina beldur gara liburu honek honen oinarritzko puntu hau ahaztu ez ote duen egin.

Dena dela, ideiak hor daude Eusebiori esker. Komeni lizateke agertzen doazkigun bi pedagogia mota hoik praktikara eramatea. Hori bai, guraso eta hezitzaileak dagokien erantzukizunaz jabe direlarik, eta bakoitza zertara doan argi jakinik.

Liburu honek badu hasieran Ramon Saizarbitoriairen izkribu luze edo txosten moduko bat, batere titulorik gabekoa. Titulu ezak ez dio noski garrantzirik murrizten Ramonen lan motz bezain interesgarriari. Hitzaurre edo aintzin solas soil bat baino zerbait gehiago da, ondoren jarraituko dion liburuaren morroi ezik, pertsonalitate berezkoa duena, eta Osaren liburua irakurtzeko irakurlea girotan jararaziko duena.

PEDAGOGIA ETA GIZARTEA Eusebio Osa. Lur Editoriala. Donostia, 1972.

● Ohar bat, beste bat, alegia. Osaren liburuarekin batera gutun bat bidali digu LURek. Gezurra dirudi hain liburu mardula gertatzeko haina gizon duen editorial bat, bere harpidedunen artean honen arin agertzea. Hura irakurtzeak gure haurtzaroz gogorazi egin digu: «Ene aita zurea baino indartsuagoa da». «Zu tontoa zara». «Nik lehenago esan dizut».

Luze mintza gaitzekoen gutun honetaz, baina horrenbeste ardura ez mereziak gainera, gaude azterketa kritiko bat baino, istudio patologiko bat ez ote lukeen gehiago behar.

Ez gara gu orain hemen hasiko LUR Editorialaren kementa, ekin-tza, aurrera nahia, herri egarria, eragintasuna eta arnasa berria sailatzen; baina negarra eta hiletar ekiten zaletenean, eta nork bere soluzioak inoren lepotan aurkitu nahi izan, agur orduan eragintasunari, aintzindaritasunari eta gailentzeko «tasun» guztiei.

Eusebio Osaren liburuak ez zuen horrelako presentziarik merezi. Harpidedunak baino kritika nahiago duen editorial laiko (Barandiaran, Amuriza, Haranburu-Altuna, Osa) bat ez lizateke inoiz ere hasi behar bera aurrez esaten «saldoa» bere alde dagoenik. Hori, harako kritikak erabaki beza, edo hobeto esan, harpidedunak berak.

Luza mintza gaitzekoen gutun honetaz, baina horrenbeste ardura ez mereziak gainera, gaude, azterketa kritiko bat baino, istudio patologiko bat ez ote lukeen gehiago behar.

AMATIÑO

GOIZETAN

Euskaraz, frantsesez eta erdaraz mintzatzen dakien andereño batek, aurak ezitzea edo orrelako zereginen bat gustora artuko luke. Orrelakorik eskaini lezaiotekenean deitu bezalote Donostiara, 429452 urrutizkiñera, Nekanetaz galdegina.

MUNDUKO POLONIA-GIEREK

BERRI

EUROPA

«BEDERATZIEN EUROPAKO» GOI MAHAI INGURUA

Aste honen bukaeran bilduko dira «Bederatzien Europako» gobernuen arduradun nagusiak. Zertarako ordea? Europa zabalago bat eraiki nahi duten gobernuek ez datozte bat arazo nagusi guztietan: Nazio-artekeko diru xistema berritzeko eran, Europako diru eraketa batuaaren arazoan, Strasburgoko Batzer Nagusiaren nortasuna indartzekoan, Europako Politika-Idazkaritza baten aginteak neurtzerakoan eta honen jarlekua Paris ala Bruxellesen jarri behar den erabakitzerakoan.

Europa kapitalista ondo osaturik dago bigarren mailako kontradizio hoietaz ta zer esanik ez beste nagusiago honetaz: U.S.A.-ri buruzko jokatibidean Frantziak alde batetik eta beste gainontzekoak bestetik duten ezberdintasun sakona.

Beraz, goi mailako mahai inguru honek, izenak diona baino beherago gelditzeko arriskua du. Dena dela, ez da alferrikoa izango Ponpidou ta Brand jaunentzat. Izan ere, bi agintari hauek buru egin behar bai diete beren herrietako auteskondeei. Auteskundetara joko duten herri-tarrak, haiek gertatutako Europaren etorkizun «gozoan» sinestuko duten ala ez geroxeago jakingo da.

ITALIA

ITALIAKO SINDIKATOEN BATASUNA ZALANTZAN

Kristau Sindikatoaren idazkari nagusia den B. Storti jaunak bere eginkizuna utziko duela agindu du. Hori azken erabaki bat bezala hartu ez bada ere, Italiako kristau sindikatoaren zenbait arazoen adierazgarri da. Batetik, Storti jaunak bide gogorra hartu nahi izan zuen bere sindikatoarentzat urrengo konbenioen estratejia eratzerakoan. Hala ere, Idazkariaren estrateji horrek ez du jaso ahal izan gehienek autarkia eta bazterturik gelditu da haren proposamena. Storti jaunaren dimisioa, gal-tze horren ondorena baizik ez da izan.

Baina, bestetik, Storti joeraren aurka irabazle irten den Scalia jaunak Italiako sindikatoen batasunari buruz beste asmo batzuek ditu. Lehenengoarentzat, Italiako hiru sindikatoen arteko mahai inguruak sindikato bakoitzaren gainetik egon behar luke ta honen erabakiak bakoit-zaren erabakien gainetik. Bigarrenarentzat, ordea, sindikatoen arteko mahai inguru horrek, batasun horrek, elkar ikusteko, elkarren berri hartzeko bakarrik izan beha luke.

Arazo honetan Kristau Demokraziaren eragina oso nabarmen dago. Zer dio, ordea, lantegietako milintanteak? Hauek, sindikatoen aginta-ritza beren tartetasunari gabe eraturik dagoela uste dute. Izan ere oso zaila bait da langileen eskaerak Italiako ekonomia-egoerari ego-kitzea, langileen berezko eskaeraz neurtu gabe.

Behar bada, zailtasun horretan datza sindikatoen basea ta buruen arteko desegokitasuna, hiru sindikatoen arteko batasun ezina, politikoan eta sindikalisten arteko ezin ikusia, sozial eskabideak eta ekonomia egoeraren arteko kontradizioa ta Storti jaunaren dimisio bera ere. Arazo hauek aztertzeke ta gaintzeke garaia eldu da.

U.R.S.S.

URTEMUGA BAT

Urte honen bukaeran 50 urte beteko dira Sobietarren Errepublika Sozialisten Elkarte (U.R.S.S.) sortu zenetik. Jaialdi izugarri batzuen bi-dez ospatu nahi da urtemuga hori. Alderdi komunistaren batzorde na-gusiak Errepublikel buruz egin denaren berri emanaz txosten bat argi-taratu du. Alderdi honetatik egin den lan izugarria aipatzen da. Utsuneak berriz, gutxiesten edo ixilpean gordetzen dira.

1922-garren urtearte Errusiako Errepublikaren ondoan beste bost Erre-publika elkarrekin bizi ziren bakoitza bere askatasuna gordeaz eta tra-tadu batzuen bidez elkarturik. Hoen arteko lotura Alderdi komunistaren bidez eratua zegoen ta honen zentralismoak Errepublikak bakoitzaren erakunde bereziak hitz hutsen mailakoa bihurtzen zituzten.

Georgiako komunistek ikaragarritzko larri aldi bat askatasunaren alde sortu zutelarik, Errepublikaren berezko askatasun eza legedian oinarritu nahi izan zuen Stalinekin. Leninek ez zuen holakorik onartu nahi izan ta bere asmoa agertu ta aurrera eramane zuen.

Leninek Asia ta Europako sei Errepublikak U.R.S.S.-izenpean bildu zituen. Bakoitza bere borondatez elkarturik, askatuak ta eskubide berdi-nekin iraungo zuten. Nahi zuenak Elkarte utzi zezakean. Leninen arra-zoibideak hauek ziren: Iraultzaren garaipenerako inperialismoaren aurka jokatu behar zelarik, tzarismoaren eskuetatik askatutako Herrien esku-bideak zapaltzea sozialismoaren okerrera gertatuko zela. Errusiaren aberastasuna zapaldu izan zituen Herrien izerdiz egin zelako, behar be-harrezkoa gertatzen zen pribilegio zenbait eta laguntza hoiel itzultzea.

Txostenak gauza hauek ez ditu adierazten noski. Berak asmo honak ebalizik ez ditu adierazten. Hala ere, txosten horrek ez du lotsarik beste hau aitortzeko: Errusiako hizkuntza Errepublikaren arteko hizkuntza dela ta Estatu mailan gehienbat erabiliko dela. Hori dena, Errepublika guztien eskubide berdinak aitortu ondoren.

U.R.S.S.-eko 15 Errepubliketatik 14ek legean aitortzen zaien eskubi-deak bereganatzen ez badute, Estatuaren erakunde Federale Alderdi Zentralista baten eskuetan aurkitzen delako da. Leninen eskua baino Stalinena gertuago dutelako zalantzarik gabe.

Orain bertan jakin dugu Ukrainiako Alderdiaren buruzagitza polizi-kastako gizona jarri izan dutela Moskuko zuzendariek. Moskuko zuzen-darlei eskatzen zaien gauza bakarra hau da: Legeak eskaintzen dien jabetasuna, benetan lortu dezatela U.R.S.S.-eko etnia ta nazio guztiak.

D. IZA

Bide zaharrak berritzen...

Gierek, Poloniako buruzagia, Frantziak izan da. Amaika urte luzez mina zuloan ariturik eta huelga bat eratu zuelako Frantzia-tik ihes egin behar izan zuen gi-zona ohorez beterik iritxi da be-rriro Frantziara. Gizon baten bi-zitzak gora behera andiak izaten dituela ikusteko ez dago Gierekin biltzari begiratu besterik.

BIZITZA OBETU

Gizon honek badaki zer nahi duen Eginkor eta praktikotasunez jokatu da nonahi. Bere bizitza gu-zia ala izan da eta orain ere ber-din azaltzen da. Askok dienez teknokrata omen da. Dena den, Poloniako arazoak zuzentzeko zer-baiten beharra izango du.

Gomulka agintaritzatik bota era-zi zuten arazoak ekonomia-koak izan ziren batipat. Sezcezinako lan-gileak altxatu zirenean, zeramaten bizimodua ezin jasan zutelako izan zen, izan ere. Jateko gauzak ga-resti ziren eta urri. Edozer jaki erosteko, denboraldi luzea egin be-har zen dendaren aurrean, zai. Eta ordu luzeak igaro ondoren, asko-tan ez zen behar zen gauzarik ar-kitzen. Gauzak, ez ziren ez, berdin banaturik Poloniako lurraldeetan. Gauza berak beste lekuetan balio zuen bateko sei balio izaten zuen zenbait lekutan.

Etxe gabezia, bestalde, ikaraga-rria zen. Eraikitako etxeak gainera oso txiki eta eskasak ziren. Bizitza askok ez zuen komonik ere. Etxe guzientzat bat egiten zen eta kito.

Norbait egoera triste honen kri-tika egiten ausartzen bazen, rebi-sionista eta kapitalistatzat jotzen omen zuten. Izan ere sozialismoak izerdi asko eskatzen omen zuen". Gauza txiki horietaz pentsatu bai-no aurreko gauzarik badugu" eran-tzuten zuen behin baino gehiago-tan Gomulka lehendakariak. Gi-zon honek ez zituen erriaren be-harrak eta nahigabeak ezagutzen eta gertatu zitzaiona gertatu zi-tzaion.

Gierek buruzagiak ez du erru edo zulo berdinean erori nahi. Gaur egungo jendearen beharrei erantzun nahi die. Bestela, honek ere bestearen bideari jarraitu be-harko dio. Baina oraingoz ez da horrelakorik gertatuko.

Gierekek jateko eta bestelako gauzak ugaltzen, ahaleginak egin ditu. Gaur egun, dendetan gauza asko eta ugari arkitzen da. Lurral-de batetatik bestetara ez da sal-neurrietan diferentzia andirik. Bai-na batipat jendearen erosbidea za-baldu du. Bi urte hautan gauzen salneurriak ez da batera jaso. Jor-nalak bi urte hautan %-eko 5 al-txatu dira urtero. Horrela jende-aren bizimodua obetu egin da. Kontsumora eman diote polonia-rrek. Ainbeste urte, egoera gorrian igaro ondoren ez da arritzekoa. Alaz ere nahiko lan izango dute. Frigorifiko, labadora eta horrelako gauza gutxi dago oraindik, izan ere, dendetan.

INDUSTRIA BERRITU

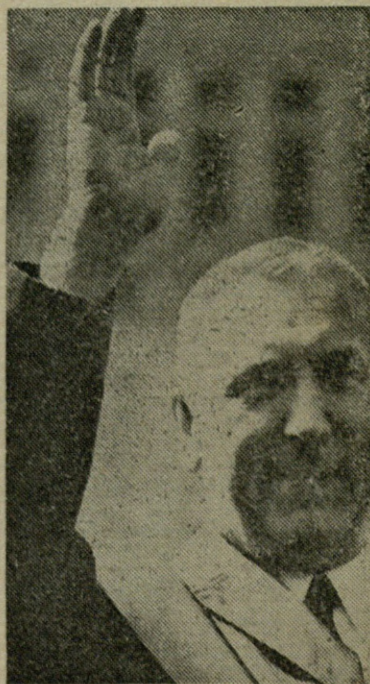
Baina ez dendetan bakarrik, in-dustria saillean ere ez da arkitzen. Izan ere, horrelako gauzak egingo dituen lantegi gutxi dago Polo-nian. Lehen motako industriari lo-tu zitzaizkion gehienik poloniarrek. Honetan Rusiako ereduari jarraitu besterik ez zuten egin. Kontsumo-rako lantegirik ez zuten sortzen. Hori, nonbait bigarren edo iruga-rren lekuan egon behar zuen gau-za zen. Baina lehen motako indus-tria aurreratua izango balute gai-tzerdi izango litzake. Baina hori ere ez dute Poloniarrek. Industria andi hori oso zaharkitua arkitzen da. Goitik behera berritu beharra daukate.

Beraz, lehen motako industria andia berritu eta kontsumorako produzioko duten lantegiak sortu behar dituzte Polonian. Egia esan, ez da txantxetako gauza. Gierek horretaz jabetu da. Horregatik joanda Frantziara. Pompidourekin izenpetu duen itunak ekonomia arazoari eltzen dio batez ere. Gierekek Frantziari laguntza eskatzen dio. Teknika eta diru laguntza es-katzen du. Eta Frantziak eman egingo dio. Baina Frantziak ez dio bihotz zabala daukalako lagundu-ko, bere ekonomia ere ondo da-torkiolako, ain zuzen. Frantziaren ekonomiak daraman abidura,, bes-te munduko gauza ez izanik, ho-rrelako irtenbide bat beso zabalez artzen du. De Gaullek egin zuen politikak, beraz bere fruituak ema-ten asi da. Ez da itz politetan ba-karrik gelditu. Gierekek beste es-tadu kapitalista bati laguntza es-katu zezaioketan. Ez du nahi izan. Frantziari eskatu dio, bien arteko politika arremanak, urte luzez, onak izan direlako.

DEMOKRAZIA ALDAKETA

Baina Giereken jokera, horretan bakarrik gelditzen al da, galda de-zake norbaitek? Demokrazia alde-tik zer egin du? Gomulkaren ga-raiko diktadura berdinak jarrai-tzen al du?

Puntu honetan ere gauzak alda-tu direla uste dut. Gauzak ez dira lehen bezala. Gomulka erritik urru-ti bizi zen. Gierekek ez du bide hori artu. Lantegiak sarritan iku-si nahi izaten ditu. Behin batez, lantegi hartako zuzendariak, lan-tegia garbitu eta langileak txukun jantzi erazi omen zituen. Gierekek horrelako gauza ikusirik, su eta fue aldegin omen zuen, teatroa ikustera ez zela etorri adieraziaz. Andik egun batzutara, inork uste ez zuen egunean, lantegi berera itzuli omen zen, lantegiaren zinez-ko martxa ikustera. Baina berak bakarrik ez, bere kidekoek ere, ministro, t.a. bide horri jarraitzen diote. Poloniako buruzagiek ez du-te erriarengandik urrutiratu nahi. Eta hori ere iritzi oso bide ona da. Jendeak bere iritziak geroz eta lasalago ematen ari da. Kritikak ugaltzen ari dira. Ez gauzak, lehen

Gierek Frantziak

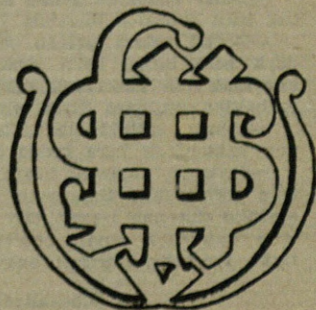
baino okerrago daudelako, askata-sun gehiago dagoelako baizik.

Elizak berak ere ez du Gomul-karen garaian zuen postura beraz jokutzen. Izan ere Gierek berak ere ez du Gomulkaren jokoa egi-ten. Elizak, lehen aldean, askata-sun andia du. Gierekek ez du al-ferrikako etsaierik nahi. Elizarekin arreman onetan jarraitu nahi du. Elkarren arteko konponketa bat ez bada ere, elkar onartze bat nahi du. Eta oraingoz bere asmoak au-rrera doaz.

Dena den, Polonian bada orain-dik zer aldaturik, Lehen adierazi ditudan alderdi onak ekonomia-koak ziren batipat. Politika mailan ere aldaketak eman dira. Alaz ere politika mailan ez da gauza asko egin. Egiten diran kritikak ekonomia eta sozial arazoek dagoz-kienak dira. Partidla kritikatzetik ez dago. Ikutu ezinezko gauza da. Gierek berak ere ez du maila ho-netan aldakuntza andirik egin. Gi-zon batzutatik at, lehengoek jarrai-tzen dute.

Beste modu batetara gauzak esa-teko, Gierekek egin duena buro-kraziaren aldrebeskeriak zuzentzea izan da. Demokrazia piska bat ge-hiago ere sorterazi du. Baina be-hetik gorako demokraziarik ez da ikusten. Egitura politikoen alda-kuntzarik ez da ikusten. Egin ahal dezake, bestalde, nahi izanda ere? Rusiako buruzagiek utziko al ho-kete? Txekoslovakia gertaera ez da ez ain zaharra.

J. ELUSTONDO

EUSKAL HERRIAREN AUZO HURBILAK

Errioxari buruz agertu dan liburu aipagarri bat: «La Rioja desde sus albores».

Liburu hortan berri aunitz irakur dezakegu probintzia hortako oinarri edo egiturari buruz. Pixka bat kurritu dutenek ongi dakite, eskualde hortan agertzen dirala euskarako herri izen eta deitura asko; Erribera zolan baino gehiago, baldinba.

Hor ditugu Ezcaray, Cihuri, Herremelluri, Ollauri, Sajazarra, Zalaia, Urdantza, Zaldierna eta hala beste dozenaka ere. Bestalde badakigu Nafarroa-erresumako egiten zela probintzia hori Erdiara. GARZIA de NAJERA gure erregea hiri hortako semea izan zen, eta horko Santa Maria la Real Eliza zoragarriaren fundatzailea.

Monasterio hortan dagozi Nafarroako Blanca eta Estefania Erreginen hobi ederrak, hala nola aipatu errege harena eta bai Bizkaiko kondeenak ere. Ezta dudarik beraz, Bizkaia eta Nafarroarekin luze loturik egon dela Rioja, eta euskera mintzatu izan dela aspaldiko mendeetan lurralde anaiak hortan.

ANGUIANO historia-egile riojanoak dion bezala bere liburu ezaugarri batean, N.ª S.ª de ARIZTA (edo ARIZETA), Haro ondoan dagoen Monasterio zaharra aipatzen duenean (orai N.ª S.ª de la Estrella deitua).

BIARNO ETA EUSKALHERRIA

Iparaldeko gure anaiatzat, biarnesak arrotzak direla (gaskoinak deituak) badakigu; baina ikasiak diran eskualdunek eta bereziki ziberotarrek, lehenago eskualdun izan dirala BIARNO ere badakite. Aski da horko dantza batzuen ikustea, mutxikoak eta godalet dantza bezal bezalako diranak; bai eta horko herri eta toki izen aunitz. Azkenik aipatu ere behar da, Nafarroako Erresumaren errege berak izan zituztela biarnesak, eta Nafarroa hau erdizkatua izan zelarik XVI mendean gure erregeek iheslekua Paben arkitu zutela, beren etxea eta egoitza zen bezala.

Arazoin guzti horientatik, atseginekin ikusi dugu HERRIA aste-karian Soegile idazleak biarnesen eta euskaldunen arteko adiskidantza sustatzen eta laudatzen duela erranez: Biarnesak eta eskualdunak ari gitezke kasailan, baina ez aharan (aserreka); mokoka, bainan ez jaukika (duzika). Ezgira bakarrik auzo; mendi gune beraren seme, ahaideak gitezke. Gure arteko eztabaidak, Henri laugarrena errege onak, ororentzat gutiziatu igandeko oilo salda begi larriaren piper gorritz. Bederen Franzisko eta Canada-ko frantzesak bezain ahaide urbilak gira. Urte on! Biarnes ahaideak; urte on! Biarnes adixkideak! Pau-e eskualdunentzat bizitegi urbilagoa, goxoagoa ezenez eta Paris eta California. Erroz erro azitzen da akazia-arbola; berdin lantegiak. Pauetaik hel ditazke Maule, Donapaleu, Hazparnerat.

On litzake beraz, euskaldunek be-

gi onez ikus ditzaten biarnesen kalitateak eta ez txoilik itzalak. Gauza bera erran dezakegu RIOJA egoaldeko probintziatzat eta Nafarroa eta Araba-rekiko lokarritzat.

INDUSTRIAREN ESKASIA

Maiz arrankura daude Iparaldeko gure anaiak, arrazoinakin, hango euskal gazteek husten ari dirala eta herriak, lantegien faltan. Eskasia eta hutsune hau, Parisekoen bizkar ote da, turismoari diru laguntza gehiago ematen diotela, ezen ez lantegiak altxatzeko? Ez dakigu (eta ez dagokigu) horko legeak nola dauden lantegi berriei buruz. Dakiguna da, ehunka erdal-dun, egoaldetik ere, badabilzala Donibane-Baiona aldeko lantegietara.

Euskaldun gazteak haatik, Parisera edo Californiara nahiago: lantegi berriak altxatzen balira Ipar Euskalherrian, soldata gutuziagarriak izanen euskaldunentzat, ala erdal-dunak merkeago ekararaziko nagusiek?

Hala ere, Egoaldeko enpresario zenbeiteak altxa balezate etxekideak Euskal iparraldean, Barcelona eta Rosellon-en artean gertatu den bezala, zerbait on ekar lezake.

ALSAZIAKO INDUSTRIA

ALSAZIAKO partean, dio Soegile idazleak, SIEMENS A. G. aleman lantegi ikaragarriak, bere etxe-kide bat eraiki du HAGENAU Alsaziako hirian. SIEMENS enpresa aipatu horrek 300 mila langile baditu munduan barreiatuak; elektrika tresneria haundiak egiten eta sartzen ditu Erresuma guztietan. Alsaziako filial hori 300 lantokirekin irekia izan da hasteko; horren berri dutenek diote, laster 1.500 tokiraino hedatuko dela lantegi hori.

Neurtzeko eta prezisioetako tresnak egiten hasiko omen da, erresuma guztietan sarrarazteko. Batzuen ustez, Franzisko beste lantegiekin eskuz esku sartzea omen da, SIEMENS horren nagusien xedea.

HAGENAU-ko lantoki horietan 1000 libera (franko) irabazten al badira hilabeteen, Rhin ibaiaren bestealdean dauden SIEMENS lantegietan, 1600 liberataraino altxatzen baita soldata, pentstazeko da Alsaziako langile bat fite maila hortara igan daikela. Europa bateratu horri erne beha daudela SIEMENS-eko nagusiak ez da dudarik. Hortaz, HERRIA astekariaren aipatu idazleak dion bezala: Noiz bada noiz, Bilboko lantegiek eginen ote dute erro, Miarrizko, Baionako, Hazparneko lantegiz larrutu eremuetan?... Mugak, iragan gizaldien gerla-oroitzenak dira...; tenore da Industriak garbi ditzan. Alemaniako SIEMENS sartu da Alsazian. Noiz, baldinba, Bizkaikoak (edo Gipuzkoakoak) sartuko dira Lapurdin, Iruñekoak Baxenabarren? Agian laster elkar mintzatuko dirala Komertzio Ganbarak aditu dugu.

A. Apat-Etxebarne

Euskaltzaindiaren Batzarra

Joan dan irailaren 29an Euskaltzaindiak bere hileroko batzara egin zuen Donostian, Gipuzkoako Diputazioaren jauregian. Hona hemen batzarrean erabilitako gaien mamia:

—Elkargoaren diru gora-beheren agiria ematekoan, Bizkaiko Diputazioak bere laguntza 100.000 pezetara jaso duela pozik entzun da.

—Baita ere pozik entzun da Jon Garmendia «Zeleta» euskaltzain laguntzailearen omenez, urriaren 8tik 15era, Lasarten gorasarre bat delako berria. Euskaltzaindiak zorionak bialtzen dizkio «Zeleta» jaun idazle eta euskaltzain lagunari.

—Datorren urtean berrogei eta hamar urte betetzen dira Pedro Miguel Urruzuno, euskal idazle eta euskaltzain laguntzailea, hil zela. Hori dela eta, Euskaltzaindiak bilera idekia egingo du Elgoibarren, urtarrilaren 21ean.

—Jose Maria Satrustegi euskaltzain jaunak, Euskaltzaindiaren aginduz prestatu duen pertsona izendegiaren berri eman du. Izendegi hau Iruñeko diru etxe batek argitaratu eta zabalduko du.

—Aditz batuaeren lehen zatia —uztailaren 29ko bileran onartua izan zenari— birretsia (ratifikazioa) eman zaio.

—Zortzi urtera arteko eskola hiztegia egiten ari den batzordeak bere lanen berri eman zuen. Hauzipean ez diren hitzak onartuak eta finkatuak gelditzen dira. Bestei buruz, batzordeak erabakiko du, jaso diren oharak aztertu ondoren.

—Denda, saltoki eta bestelako etxeen izendegia prestatzen ari den batzordeak bere lanen berri eman zuen.

—Irakasle karneta hartu nahi dutenentzat esaminak egingo dira Bilbon eta Donostian, urriaren 7 eta 14an. Epai-mahaina osatuko dutenen izendapena egin zen. Oraindik beren izena emateko daudenek eman bezate lehen-bai-lehen Bilbo eta Donostiako Euskaltzaindiaren bulegoetan.

(Euskaltzaindiaren Prensa Bulegoko agiria)

* ESAERA ZAHARRAK *

K IZKIAZ ASTEN DIRAN ESAERA-ZARRAK

Kanpoan larrosak,

etxian arantzak,

eta zorrotzak (Zumaya) Kanpoan bildotx; etxian otso. (AN. Baztan). Kanpoan uso; etxean otso.

—oOo—

Kanpoan eder; etxean beltz. (AN. Areso). Kosta ta Atebak andria, erriz-erri bandorra joaz (G. Andoain). Norbaitek, azkenian nai (gura) zuana iritxi duala, esateko.

—oOo—

Kok egiteraño jan. (G. Zumaya). Neurri gabeko jaleaz.

—oOo—

Katua elorrlar dago. (G. Zumaya). Zerbait esateko edo egiteko zorian dagoala, baita zerbaitez gogoratu zorian dagoaneko ere.

—oOo—

Katuek ikusi nai eztenak, sagu, arratoriak, berak arpa ditzala (AN. Baztan).

—oOo—

Karakola ta bareta: ah zer pareta! (AN. Araiz). Bata alperra ta bestea nagia edo, diraneko.

—oOo—

Katu kutiziosoari, muturra erretzen zaio (AN. Araiz). Geiegi eramateagatik guzia, galtzen duanaz; eta jale geiegiari agoa erretzen zaioneko.

—oOo—

Kukua etorri, gosia etorri;

Kukua fan, gosia fan (AN. Lizarraga). Fan (joan).

—oOo—

Koipe gabeko makillai ezto iñork eltzen (G. Motriku) irabazirik ez duan lana iñork ez du nai.

Kontu oiek eta auzten gau erdiko eztule, bik bat (N. Larraun).

Kondea kastatik; alena maldatik (AN. Ezkurra).

—oOo—

Kandelera otza; neguaren blotza (AN. Ergolena).

—oOo—

Kutsua baño kuriosago (Lapurdi). Gau-ontzia baño garbixagoa.

—oOo—

Katuk, desakartek arrapatzen dizkik (G. Bedayo). Katuek eta lapurrek uste ez danean beren lana.

—oOo—

Khedarra bezen beltza, phika bezen ergela, pika baino ohoinago. Urde kak, bezen zikhina. Zartari zilhata bezen gormanta. Ziria baino alferrago (Lapurdi).

—oOo—

Kux-kuxean zegon, eta txakurrak eldu zion (AN. Iraizoz). Kux-kuxean (zeletan).

—oOo—

Katuak zazpi ezpiritu ditula? Orrek gelo ditu (G. Ondarrabia).

—oOo—

Kaldo-maldo; ta zuku-salda (AN. Ultzama). Alalako salda daneko.

—oOo—

Kanderea mandelera

bost illabete larrañera,

seire bai Larraungora,

Zazpi're bai Uitzikora (AN. Araiz).

Kardo urtea, arto urtea (AN. Lizarraga).

Intza'r Damaso An.

LA CASA DEL CAFE

Juan Irujo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801 Donostia

HEMEN GARA, TELEBISTA-AURRERAN EGONALDIA EGW ETA GERO-LEPOKO MINA BIZW KAN-DUE...

“Urria” MAUKA OBEA!!!

30 egun

Logelarakoak, tresilloak, eser-etzan-lekuak

molde-egiturak etengabe eraberritzen

Eraman eta ezarri debalde Probintzi barruan

DONOSTIAN

Moraza 3 eta 14nean

IRUNEN

San Marzial 12 nean

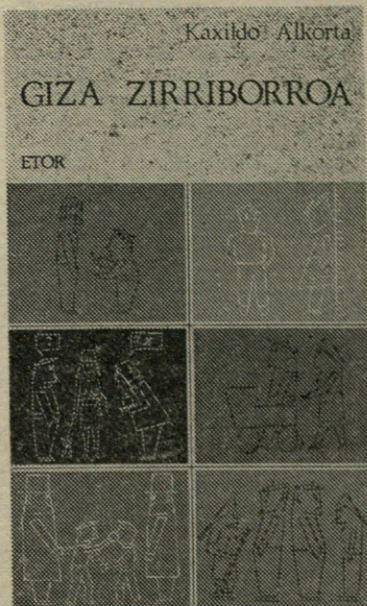
Amuebladora Comercial HISPANIA

Probintzi osoaren zerbitzuan

LIBURUAK

Giza

zirriborroa

Gure herriak badu parre egiteko eskubidea ere. Badirudi hau ere ukatu egiten zaiola. Lan askorekin eta neke handiz bizi dan herria dugu geurea. Arazoak, ezinak, ez-beharak, erasoak, zatiketak, indarrak eza, euskal-bizia gal-zorian... bada aurpegia ilundu eta kopeta zimurrarazteko hainbat buruhauste.

Horregatik bat ere gozorik gabeko herria azaltzen dugu gure hitzaldi, liburu, aldizkari eta billeretan. Jakina, ez gaude berrikeriaren, baina parreak, aldarte onak, humoreak gaitz asko sendatzen du. Beharrezko du herriak ere bizitzeko irriparra. Behin ere parrerik egiten ez duen herria ere heriotzera daraman gaitzak jotzen du.

Beraz beharrezko du herriak literaturan ere humore ona. Gauza denak sakonki eta era larrian erabiltzea ez da bidezko. Sakon eta arin, goibel eta alai, estu eta lasai adierazitako gaiak behar ditu herriak. Denetarik, alegia.

Hau da hain zuzen Kaxildo Alkortaren GIZA ZIRRIBORROA. Egokla deitua. Liburuaren izana adierazten duen izena. Hontan behintzat bete du liburuan izenel buruz duen esana: «Izenak izana adierazi behar luke-eta».

Ez da gizonari buruzko liburu zientifiko bat, ZIRRIBORRO bat baizik. Egileak dion bezala ez dute zientifikoek bakarrik hitza. Ez dute zientifikoek bakarrik pentsatzeko eta iritziak edukitzeko eskubidea. Klean dabilenak, lanean diharduenak, soldaduskan dagoenak ere badu galdetzeko eta erantzuteko eskubidea.

Edonork galdetu behar dio bere buruari. Eta bakoitzak erantzun behar die nork bere galderel. Ez diote balio besteen erantzunak.

Badu Kaxildo Alkortak galderantzuak sakonik asko. Baina denak ateraldi egokiz eta euskera erraz eta graziazkoan agertuk. Erdi-benetan eta erdi-brometan zirika eta zirika ari den baserritar adar-jotzaile jator hoietakoa dirudi.

Hasi ere egoki hasten zaigu: «Gizona naiz nere ustez. Tximinotik ote gatozen ere zabaldu da; baina tximino aztarna orain dela gizaldi asko galdu zen nere familian baitipat. Besteen familietan ez naiz sartzen».

Ez da txarra gizonari buruz ematen duen definizioa ere: «Gorpuztaz bildutako... amaigabeko kapazitatea da gizakia»... «Harroskoa: bere buru alpatzeko amaigabeko kapazitatea. Politikoa: berak agindua inolaz ere ez betetzeko amaigabeko kapazitatea. Peola: egunean hoge hogerekoekin bost seme matentzeko amaigabeko kapazitatea».

Nork ez du erosten periodikoa? «Periodikoek ia dena gezurra dakartela oso zabaldua dago... Baserriar batek zionez, periodikoa eta astoak antzekoak dira: gainera botatzen zaiena eramaten dute».

Ezaguna da Z. Argiako irakurleentzat Kaxildo Alkorta. Badakite idazle honen idazteko eraren berri. Era bizia, argia, xaltarina, xelebrea. Honelaxe aztertzen du lagunartean, familian, herrian, arazo artean eta jolas-jokoetan dabilen gizakia ere.

Askok irakur dezaketen liburu duzu. Ez da talde txiki batentzat egindako liburua. Herri xehearentzat zuzendua du. Eta gaitz eta eraz asmatu duelakoan gaude.

GIZA ZIRRIBORROA - Kaxildo Alkorta - Etor.

IRASTORZA

ARTE
GALERIATAN
BARNA

1.—JOSE ANTONIO ORMAOLEAK azaldurik du, duela hilabete zenbait, Barcelonako Galerías Españolas delakoan, eusko paisaje sail bat, Bizkaikoak batikbat. Zergatik ote da —galdetu nion neure buruari azalketa ikustean— euskaldunek, herriatik urte askotan urrun egonarren, beren paisajea bereizkuntza propio berdintsuekin jasotzea beti? Geographia eta giroa, alde batetik (argi, aire, geologia, lurra), eta kondaira eta estetika bestetik (aurreko maisuak, buruhezurraren egitura eta honen zerikusia).

Dena dela, Elantxobe eta Ondarroa, Elgoibar edo Bilbaori dagozkien paisajetan giro berezi eta mamitsua ikus daiteke kolore eta kubismo neurritsuz emana. Hitz batetz, sakontasuna nabari zaio, egurrats-baldintza batzuk sortua eta Euskal Pintura tradizioaren barnean. Jarraipena behar luke, orain agertu berria den Ormaolearen obra horrek, fruitu askoz helduagoak eman ditzazkeela uste baitugu.

2.—BERMEOKO BARRUETA arte batzokiak, zaindari jaia zirela eta, Pintura Azalketa bat du eratu. Atseginaz ikusi nuen azalketa hortako lanen kalitate ederra. J. Aranoa, C. Garcia Barrena, I. Garcia Ergüin, Carlos Gil, C. Parraga, Jose M. Uzelay eta Enrike Zubia Elorduy-ren obrek asko esan nahi dute herri baten kulturarekiko eta itsas-herri hontako jendearekiko. Klasikoak eta egungoak, abstraktoak eta irudikoak dira agertu, Euskal Herriko hoberena eman nahiz. Txalo haundi bat bermeotarrerik.

3.—KARMELO ORTIZ DE ELGEA, gasteiztar pintoreak antolaturik du, Durangoko Udaletxe Aretoan, azalketa eder bat, azken urtetako bere obrez. Onak eta ugariak dira, urtean zehar, areto hortan izan diren azalketak, Leopoldo Zugazaren arreari eta Hiriko Udaletxearen laguntzari esker. Zenbat horrelako gauza egin ote daitekeen gure herrietan, urtean barna, borondate eta ardura pixka bat ipin baledi. Horra Durango, Euskal Herri osoarentzat eredu.

Hel dizaiogun Karmeloren pinturari. Kolore gogor nahiz eztiz egoniko oihalek betetzen dute aretoa. Mundu poetiko, sistakari eta farrengarri horri eusten dioten koloreak. Emakume saldu, bortxatu edo laztandu hortan, sexu lehen arkikundeak egiten ari den haur hortan, nolabaiteko kupida eta urrikia, amodioa eta poesia ikus daitezke batera. Klasiko ez diren planotan eihotzen diren koloreak, dodekafoniko rytmoz beteriko konposizioak, desekilibratuak agian bainan ez horregatik klasizismo ttikiagokoak. Beste behingoz, horra ageri, Karmeloren pinturan, gure kompasik gabeko rytmoa, primitiboa, eta berdin ezinezko indar eta lerdentasunezkoa.

Alienazioa eta oihua ditu bere lanetan poetizatuak eta alpatuak.

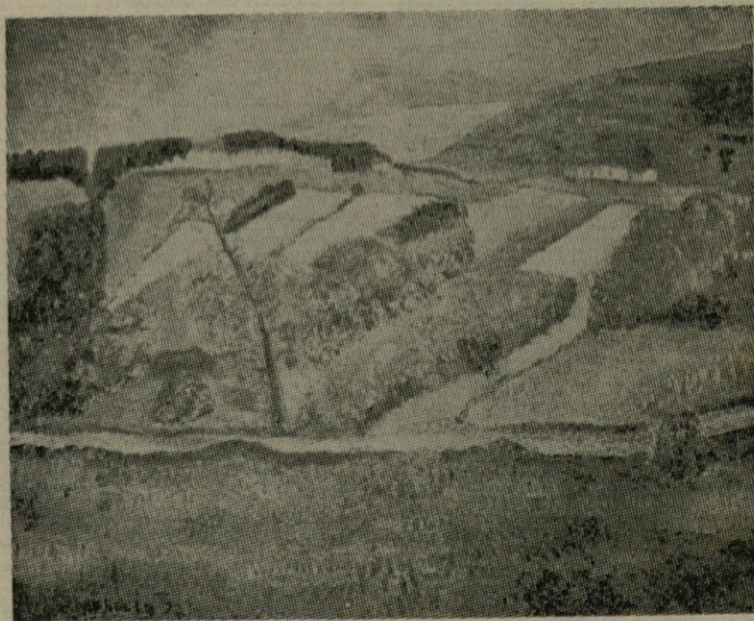
Azken lanei, helduagoak eta garbiagoak deritzet, osatuagoak, ekilibratuagoak. Karmelo, itxaropen bat dugu, Eguno Euskal Pinturaren alorrean. Librea, inolako ezarpenik gabekoa du bere obra eta hori, gure giro hontan, baiezko da.

4.—ALBIZU Donostian. Bere bi-deari zintzo jarraiki, ondarrabitar artista honek eskeiniak dizkigu erretrato, bodegoi eta itsasoari buruzko batzuk. Txit ongi ezagutzen du Albizuk bere ofizioa eta gutik bezala erabili ohi du impresionismoaren teknika, eta honen frogatzaile horra hor Pablo Sorozabal, D. Jos Ignazio Telletxea, Maria Josefa eta Jone-ren erretratoak. Giza-psykologia ederki igertzen du eta amodio minez maite ditu bere modeloak. Bodegoiak ere oso osatuak, neurritsuak eta plastika edertasun haundikoak, Bidasoako argi ederrez.

Ezin, ordea, bukatu ene idazlan hau, une batzutan, ialetasunak kromoa jotzen duela ohartarazi gabe, batikbat Ondarrabiko gaitetan, zinetan errazkeria gehiegi egiten baitu. Gorago jo beharko luke Albizuk, bai baitezake. Horra, bestela, frogatzeko arrantza le-komposizio eder hori edota Lazkaoko beneditarren monastegiko San Benito eta museo nahiz partikularrenetan sakanaturik dagoen zenbait obra. Egin daiteke, bai, pintura onik bodegoia, itsas-gai bat edo paisaje bat pintatuz, baina pinturaren historiari ere aurrera eragin behar zaio eta, berriro diot, Albizuk badezake. Gai nontzeko, gai beraren malabaris-mokeriak egitea litzateke.

EDORTA KORTADI

ALBIZU. Erretratoa, 1970.

JOSE ANTONIO ORMAOLEA.

Paisaje, 1972.

Diskoak

IPUIÑAK

Haurrentzat, bizkaieraz esandako ipuiak.

«Markeliñe oloa», «Andra esneza-lea», «Otsoa ta aumetxuak», «Txano gorritxo», «Sagu txikia» eta «Sagutxo zurra».

ALFABETATZEKO
IKASTAROA

Euskal Kultur Mintegiak Alfabetatzeko Ikastaro bat antolatu du:

Urriaren 23tik Azaroaren 24ra
Klaseak: egunero, larunbateetan izan ezik
Ordua: arratsaldeko 7tik 8ra
Prezioa: 300 ptz.

Irakasleak: Beheko maila: J. Zearreta

Gaia: — Ortografia
— Deklinabidea
— Aditz jokoa

Goiko maila: X. Kintana

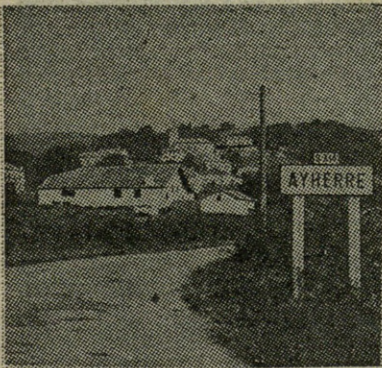
Gaia: — Klasikoen testuak irakurri eta analizatu
— Itzulpenak

Matrikula: Euskal Kultur Mintegian (Deustuko Unibertsitatea)

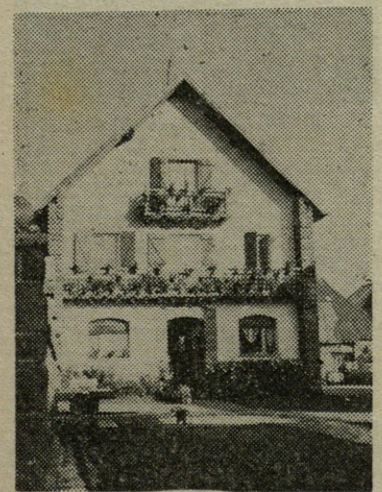
Goizean: 12,30tik 1,30ra

Arratsaldean: 7,30tik 8,30ra

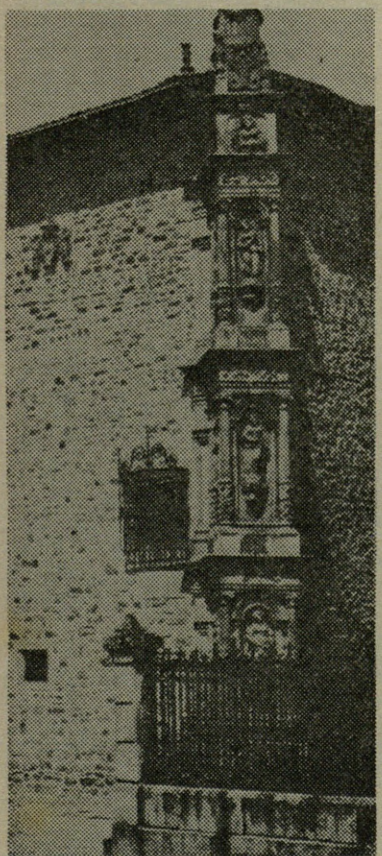
Bizkaiko Aurrezki Kutxa-ren laguntzarekin

AYHERRE

AURITZ

ORATI

DONIBANE GARAZI

hernani

Gaurtik aurrera azalduko diran idazlanek ekinaldi berri bat betekote dute. Urte askotan egon da Hernani bear bezela Zeruko-Argiako orrietan azaldu gabe. Utsune au gure lanaren bitartez betetzea nai genduke.

GAUEKO IKASTOLA

Denok dakigunez, urtero, erriko talde batek, antolatzen ditu euskal ikastaroak.

Ikastaro aukeratu iru maillatan ematen dira:

—Aurrenengo mailla ezer ez dakitenentzat eratua.

—Bigarrena, euskera ulertu eta zer edo zer dakitenentzat. Euskera itzegiten ikas dezaten izango da.

—Irugarrena, berriaz, alfabetatzeko mailla da.

Talde onak, orain arte, 8 urtetatik 14 urte bitarteko gaztetxoentzat ere ikastaroak antolatu ditu. Auren ekinaldi au betetzerik izango duten ez dakite. Erriko ikasle guztietara jo dute gelak arkitu naiaz. Ez dute oraino baiezkorik inondik artu. 80 gaztetxo irakaspenik gabe gelditzeko arriskuan daude.

Beste batean zabalago idatziko dugu gai onetaz.

Ikastaro auetan parte artu nai duenak bere izena Arri-Burnin eman dezala.

ABALLARRI

zumarraga

SANTA ANASTASIA JAIK

Urretxutarrak, aundizkiro ospatu dituzte beren zaindari Santa Anastasiak ospetsuak. Antziñako oitura da erri ontan, Euskal jai ospagarriak egitea.

Gaurko gure lantxo au izango da, ain kutun egiten zaigun euskal jai aukeratu goxo-goxo aztertzea.

Jaialdi auetako egitaraua irakurtzean, agi eta garbi ikusten degu jaialdi auen zuzendarien asmoa. Adibidez: Arako erriko seme den J. M. Iparragirre koblarari sutuari urteroko omenaldia, eta ikastolaren diru bideak sortzea.

Bestalde onenbeste abesti entzungarri, onenbeste dantza eder eta beste ikusgarriak, nai ta nai ez, arrizkoa ez bada, kupitu eta griñaz bete bear du ikusleen biotza, ta oiu egin (Egia, alde guztietan leku onak badira, baiñan! biotzak dio, zoaz Euskalerrira).

Gure inguruan arkitzen ditugu sasi maisu opatuak, diotenak: Zertarako onenbeste gudi apain? Non da Gudi apaindu auen esan naia? eta abar.

Begi bista motzeko giza-seme aukeratu, ez dakite gudi apain oietako idurietan gure abendaren lan neke eta alaitasunak ikusten; gudi apain oiek darabalkiten mintzoa ez da nola naikoa. Gudi apaindu aukeratu masiatzen dute Euskaldun usketako askoren zabarkeria euskera mintzatzen. Gure zabarkeria oiturrei buruz, eta gure-gureak diren nortasuna eta beste doai asko oinperatuaz egiten degun abendaren eriotza adierazten dute gudi apainduak.

Tarteka marteka, arkitzen ditugu beste guraso xelebre batzuek, zerbait egoki agertu nai dutenak ikastolari buruz. Ez dira oartzen guraso asko ikastola ez baitzuten Euskera, guraso askoren zabarkeriaz joango litzakela pikotara.

Onenbestekin Urretxutarrak esan naiak apur bat agertu ditudan ustea daukat eta bukatzera noa.

Urretxuko jaialdi eder onak illuraturik, irakurle guztiei dei bat egiten diet. Euskera izan zan zure aitonen mintzoa. Euskera izan da zure gurasoen elea, berarekin aintzatu zuten Jainkoa, egundo etzuten birautu, ta bere babesesean aske, biotzez maitatu zuten beren aberria.

AZKARRAGA

elgoibar

BESTE BAT GEHIAGOTAN

Gure (?) Parrokiak eratu berri digu «Escuela de Teología para Se-

glares» deritzan ikastaro bat eta zabaldu dituzten programak dionez, arraz gai interesgarriekin. Honelatsuko kursoak 8-10 urtetan zehar antolatu dituzte gure herrian. Gure herrian diot, besteren herrian ez esatearren. Baina merezi ahaldu gai honetaz ezer idazterik? Zer eta zertarako esan?

Lehenago ere zerbait esanak eta idatziak gara, bainan, gauzak ez gurtu aldatu ditugu. Gertatuak gertatu, gaurko IZAN edo EZ IZAN joko honetan isilik egotea zilegi ote da?

Nunbait, Euskaldunontzat, meza euskeraz jartea askin dugu eta ez dugu gainontzekoen beharrik. Guk ez dugu «Escuela» beharrik. Noizean behin «eskaldun fededun» botako digute eta honi, erantzukizunez gure ondorengoei ere bide horretatik bultzatzen eraztera behartuak gaude, nahiz eta hauek bost-seigarren mailako katolikoak izatera behartuak egon. Nunbait, Euskara, Euskarak arrazoiak duela esateko bakarrik balio du. Hau da; Euskarak euskarataz hitzegiteko bakarrik balio du, edo-ta, garia noiz erein behar den, horretarako lurra nola landu eta abar, ta, ez bestetarako. Baina kontu izan, Euskara hitzegiten den herrietan geroata gari gutxiago erelten dala eta horregatik bakarrik bada ez duela merezi nekatzerik.

Beste zerbaitetik egiten dana genozidua bada, eta Jainkoaren izenean berdina egitea onar ahal dezakegu? Inoiz, idatzi ere idatzi digute, beren buruak «latinizatuak» dituztela baina hau nahikoa ez denez gero, zerbait ikasi nahi dutenak «latinizatu» behar dire. Baina orain dator nere galdere: Zerbait ikasiaz gure buruak «latinizatu» edo ta bestela euskaldun ez jakin geratu. Zer aukeratu?

H-RIK GABEKO UMORIA

Tolosako perretxikuen erakus-sariketa zela-ta, ihaz idazpuru edo titulu honekin, gure nahigabe eta kezka azaltzen genituen. Zeren, «Prantziarrak eta espaiarrak beren hizkuntzan jakingo zituzten hango xeetasun guziak, eta, guk ere haienak bakarrik». Hau da ihaz idatzia, baina aurtan besterik izan dugula aitortu beharra dugu. Ihazko berberak eratua izan arren, aurtengo konportamentua onar dezakegu. Bertako ikusle narauera hitz egin zutenik ezin dezakegu esan bainan urrengoan gure gogokoago izango dugulakoan eta ihaz zirikatze lana egin ba genuen ere, aurtan zorionak ematea bidezkoa dugu.

Perritxiku erakusketan honetan parte hartu zutenak 25-27 talde ziren. Euskalerri eta erbestekoak ziren bainan gehienak hemen bertakoak. Bakoitzaren elkarre izenak jarriaz, erdaraz nahiz euskaraz, bainan «GAZTETXOS» S-ta guzi mes-tizoa iruitu zitzaigun.

Bestalde, eraketa honetan akats enbat edo beste iruitu eta entzun ere egin genuen. Txartel bakoitzaren kolorea errespetatu behar litzatekeala, zeren, txartel gorriak edo pozoidunak (venenosak) txartelei gainetik marra zoil bat jarri eta perritxiku onari jartek, zailantza sor daitezkeala. Baita ere, perretxiku onak direnak, txartel eta venenosotzat jarriak egiri ziren eta alderantziz ere bai, eta ikusleen tartean zailantza sortzen dute eta hori ez da komeni.

Dana dala joan zen urtean baino umore hoberekin ateratzen esan behar eta datorrenean pozikago aterako geran ustean Zorionak. Al eta antolatzaileetako batek ni ikustean honela dio: «Hi Etxe-Pe, aurtan euskeraz ere egiteko». Ni konturatu gabe egongo nitzan ustean edo. Ze Bernabe, hola dalakoan ala, hola dalakoan?

Etxe-Pe-tarrek

itziar-deba

Leen-leendik, ez dakigu noiztik, oitura dan bezela aurtan ere Urriaren leenengo igandean aundikiro ospatu dute Itziartarrek beren Ama Arrosariokoaren eguna. Oitura zaarra da itsasbater ontako errietan, urte barruan jaio diran umeak egun ortan Itziarera eramane eta Zeruko Amari eskeintzea, eta aurtan ere sendi osoak izanak dira beren umezkoak eramane.

Bai elizkizun ederra ere!... Txoraturik etxeratuak dira an izan diranak. Gaur zoritxarrez bai dira esaten dutenak zertarako diran

eliza eta elizkizun aundi oiek. Bestela bear degula onak izan. Au ondo dakigun gauza da; baiña badakigu, elizkizunak aundi eta eder, Jaungoikoaren Aintza gelagorako egiten dirala. Amaika onelako astakeri badabil gaur gure artean «jakintsu», antza beren buruari emanaz gazte artean zabaltzen dituztenak ugari.

Dakigun on apurra elizan ikasia degu gure elizgizonek erakutsita. Ortik kanpora irakasten digutenean ondoreak, mundu zabalean ikusten gaude, ageri asko dago-ta.

Jarraiz Itziartarrok zuen elizkizun ederrak Jaungoikoari Amaren magaletik eskeintzen.

—OOO—

Beean, edo obeto esateko Deban, udaldiari agur esanda pake ta isil giroan geldituak gera. Negu on bat igaro dezatela emen izan diran kapotarrek eta «datorren urterarte» esan bearrean gaude. Ez det uste nai aña beztuko zituenik aurtengo eguzkiak. Kresalak mutur gorrituko zituen; baiña eguzkiak ez du orretan lan aundirik artu. Laino artean sartzen zan, eta... «or konpon!» «badezute drogerietan zerekin beltzutu naikoa...». Eta... ia-ia ez degu ikusi ere egin.

Orain alkate jaunari eskari bat: Udarako oso ederki jarria omen da berebil edo automobilentzat ipiñi zendun bide bakarra. Orretara bai omen daki bakoitzak arrixku gabe nundik eta nola ibil. Arren eskatzen dizute errikoak, ez dezazula utzi orain arte ibilli izan diran bezela bakoitza nai duan bidetik eta nai bezela naaspila gaiztoan ibiltzen. Ederki ipiñi zenduzela udarako bide jakinak eta jarrai dezatela neguan ere. Eskatu didatena idatzi det.

TENE MUJKA

makea

MAKEAKO ARTZAIN-LASTERRA
URRIAREN 22an

Euskaldunak lasterkari famatuak direla, nork ez daki? Hego aldean, nola ipas aldean badiugu lasterkari onak Zenbaiten arabera, denei nagusitzen omen ere dira mendietako laster-kaldietan. Hala nola, sarako kontrabandisten lasterkari, frantsesak garaituak izan dira joan den urtean, Makearen izenean ari zen Etxart atera zenaz gero lehen eta bigarren berriz, Lesakako Mixelena.

Hilabete hunen 22an, arratsaldeko 3etan, Makea herrian, gaitzeko Lasterkaldia izanen da, Euskal-Herriko Lasterkari hoberenek parte hartu nahiko baitute Frantsez eta espainolekin batean. Makeako artzain lasterkaldiak, dotzena bat kilometra luze egiten du: Makeako plazatik abiatu eta Ursuia mendiko joan-etorria egin beharko du lasterkari bakoitzak.

Sariak ere lasterkaldiaren arabakoak izanen omen dira.

baztan

Aurtengo udara joan zaigu eta batere ezagutu gabe. Irailako ilabetearen baitan iendeak bazuen esperantza baina eguzkia urrun, euria neguan bezela eta ateri zagolarik gehienetan zerue muku eta holaxe joan zaigu ilabete gehiena. Nekazariak belarrak ezin egnez eta baleailetan usteltzen, banabarrak ere xartexak ioak eta iendeak arrankure franko. Baina halare irailak ongi despetu gaitu, azkenengo astea aski ona izan dugu eta Urriko ilabetearen eguzki ederrarekin sartu gara. Orain Urriak xenduko ditu makur guziak eta urtero aditzen dugun erran zaharra berriz ere agoetan mai erabiliko da «Beharrieko Urrie».

Nekazariak iretzetan eta eiztariek «espantuke» holaxe ioanen da Urrie eta Gorospil, Belate, Larrauntx, Eskisaroi, Urballa, Olari, Atxuela eta gañerako mendilepo guziak izanen dira gure eiztari hoiengatik haundien lekuko.

Urriko 27-an ostiralarekin, ospatuko dira Elizondoren urteroko «Urriko Feriak». Lehenagoko denboretan hiru egun izaten ziren, gure aurtzaroan ere hola izanen, baina aspaldi hontan egun bakarra

izaten da eta hori ostiralarekin. Urriko feri hauek fama haundia dute eta hemen biltzen dira, Baztan, Bidasoa, Ultzama eta mugaz-bestaldeko iendeak. Merkatu plazan azienda ederra erakutsiko dute. Baztandar eta Iruñe-aldeko itzulariek behi ederrak ekarriko dituzte klasean klasekoak eta prezioa ere arabera hortan. Salerosketak ere urtian diren haundienak.

Aurtengo ferietan bertsolari besta der bat izanen dugu Elizondoren. Antxitoneko trinketearen aratsaldeko bortzetan lau bertsolari ariko dira:

Mattin, Lasarte, Agirre, Lazkao-Txiki.

Gure eskualdean maite dituzte bertsolariak eta uste dugu egun hortan Antxitoneko trinketea leparaño beteko dela, denek bait-dakigu euskaldun garbiarentzat bertsolari besta hoiak direla iosteta maitagarrienetako bat, hortaz bertsolariak maite dutenak Antxitonean ikusiko ditugu gure bertsolarien artean arratsalde goxo bat iragaitera.

Orain gauzak gerta daitezila guk nahi bezala.

M. IZETA

eibar

IKASTOLA

Uda igaro da ta gure erriko aurrak ikastolara lehengo aldiz joateko prestatzen ari dira. Nere neba gaztea ala ikustean, bat batean ni ikastolara lehengo aldiz joan nintzen egunakin gogoratu naiz.

Bidebarrietako ikastola zabaldu zen egunetik amabi urte igaro dira ta gaur egunean Amaña-n, Urki-n, San Andres-en, Karmen kalean ta Zezenbide-n (burua) ditu Eibar-ko erriak ikastolak.

Guzi hau batzar zuzendariari esker ta bazkideari esker egin da ta egia esanaz egunoro nahiz eguzkiz, nahiz ekaitzez beren seme alabak eramatzen dituzten ama jatorrei esker.

Aurtan 400 aur dabiliz ikastolan ta aipatzekoa da beste ikasleak batzuetako ikasleak bezain ongi prestatuak izan dirala.

Eibarko ikastolako zuzendariak, E.G.B. Ensenanza General Basica lege berriak agintzen duan bezelako ikastola eman nahi dio gure erriari, lagun dezaigun eibartar jator guziak hortara.

OMENALDIA

Il honetako 24an Pedro Alberdi, Eibarko txistulari taldeko «Tamborero» izanari ta Pablo Barrenechea «Policia Municipal»-eko sargento izanari omenaldi bat opa izan zaie.

Oso ezagunak dira erritar bi hauek Eibar-en. Pedro Alberdi «Maria Hospital»-egatik ezagutua eta Barrenechea-ren 50 urteko lanaldia eskertu nahiean Zulaika etxean afari baten ostean, Udaltxeak, urrezko erloju bat emanar bakoitzari erakutsi die beren lanaren garrantzia. ZORIONAK.

FOBALLA

Ileko 7-an ta 14-an, lehengo Elgoibaren ta gero Eibaren Ikastolaren alde diru batzeko, foballari zaharren artean, foballa partido bi jokatu dira.

Itxaropen osoa dugu orain dala urte batzuek bezela beteko dirala Eibarko ta Elgoibarko foballeko jolaseta biak. Bai ote!

KRUZETA-TAR ODILE

ONDO BADABILL
Otsein DA

aduna

EZ NOA INOREN KONTRA,
EGIA MAITE DUT

Bainan, nork eta nun esan gaur egia? Bai al da entzun nahi duenik?

Eta egia maitatzea al da isilik gordeta eukitzea, nagiz edo bildurrez?

Jaunak! 1972an gaudela ez gero ahaztu, alkar-izketa eta mahai zabalaren haroan (n'esa redonda).

Ez goaz inoren kontra, esan det L. Iriondorekin.

Bakarrik, Adunaren alde, bereganako maitasunak, bere edertasunak eraginda, egia eta eske batzuek azaldu nai bizpauru Adunatarrok.

Eskertzekoa noski, zer zuzen eta zer bihurri dagon erakustea. Bihurriak zuzendu eta besteak hobeago-tzeko. Alkar-izketa sortuaz...

Holako erri politikik... entzuten ari gera noiz-nahi, nun-nahi.

Guk, bada oraindik politago, atsegiñago, aurreratuago, garbiago ikusi nahi genduke. Ez besteak baiño motzago, ez lotsagarri.

Gaurkoz: Ikastola, Umeak eta Argiak. Hari luzea dago. Izango da zertaz hitzegin.

1) Igaz, guraso eta alkatea mai-xu-maistrakin alkartuta, laguntza batzuek agindu zitzaizkien Erakus-lei (umeentzat). Guraso-familiak hitza bate zutelakoan gaude. Udaletxeak bete al zuan? Beharrezkoak diran mahaitxo batzuek agindu zitzaizkien; jolastegi-parketxo bat ere bai. Mahai hoiak zai daude ikastolak. Urte askotarako izango dira ziurki, Adunan «parvulario» besterik ez baita izango laster.

Eta zorloneko parketxoak! Lau urte luze horren eskea-beharra-gogoa gurasoak behin baiño gehiagotan azaldu genielea Udaletxeko gizonel. Lau urtetan ezin mamitu? Udaletxeak jarriko zuela, hitzeginda zeudela, esan zitzaigun, eta ixildu gihan. Baiña noiz arte? Hau gertatuko zala jakitea, Aurrezki Kutxakoen bidez, beste lekutan bezala, honezkero zerbait egin genduen.

Herriko kezka audienetakoa izan behar du umetxoaren arazo-eskola-jolastegi...

Ikastaldi berria aurrera dioa eta, erriko agintari-zuzendari eta gure arteko gurasoak ere, izan al gera irakasleekin hitzegiten, arduratzen, behar dutena galdetzen? Edota, Herriakin da gurekin zerbait ez duten personak eta lekuak dirala uste al degu Maixu eta Eskolak?

Ejemplo ederra eman zaigu LAR-DI ballaran, pilota-leku eta parkeari buruz. Txalogarria han egin dana. Hitzegingo da ontaz. Saria merezi du Hilario jaunak.

2) Beste galdera bat: Erakusle jatorrak erriak euki ta, lehenengo ikasketak egiteko (primariak), zergatik bialdu umetxoak kanpora, umeen kalte ta arrisku nabarmenean, eta hemengo irakasleen bihotzetan etsipena, gogo-eza edo olako zerbait sortazteko arriskuan? Hiru urte hauetan dauzkagun Erakusleekin, nork dauka zer esanik? Egia, bakoitza libre da, askatasuna degu; bainan, askatasunaren izenean egiten da amaika txepelkeria!

3) Argiak. Hara gai sakon eta zabala.

Gure plaza eta inguruak sator-zulo dirudite gehienetan! Hutsa Torrekoak pixkat argitzen dutenean; bainan hauek ere, zoritxarrez, aspaldian behintzat illupean eta triste. Altavoz ederrak ere badira Torrean. ergatik aspaldian mutu? Apaiz jaunak: bi alaigarri horiek: altavoz eta argiak, zergatik hain lur jota, Herria poztu ta alaitu beharrean? Zertarako jarri ziran ba?

Amaitzeko, ikus Urrietako berri-emaleak «Zeruko Argian» Plan Generalari buruz diona (24-IX-72, 10 orrian): «Herri osoari pentsarazi, hitzegin arazi eta erabaki arazi behar zaio. Ez dute dena herriaren morroi izan behar luteken jaun batzuek goitik behera erabaki behar...».

Alkar-izketaz jokatu behar dala esan nahi digu noski.

ERRI-BERA

errenteria

Zenbaitentzat udaberria izan oi da urtean zear aldirik edo garairik

onena. Gure-Guretzat udazkena delakoan gaude. Izan ere kurso berriarekin batera asmo berriak, indar berriak eta bein eta berriro azia ereiteko garaia datorkigu.

Orereta babespean diarduen ikastola aurrera doa. Bai egunez ematen dena eta baita gauean antolatu dutena ere. Guk emendik del txiki bat ere egin nai genduke. Sarritan andereñoek egin lezateken lana utsean gelditzen da, etxetan bear den laguntzarik eta babesik ez dagoelako. Orregatik, umetxoaren gurasoak ere alfabetatze eta batez ere euskeraz itzegin dezaten lanik asko egin bear da. Aurrera mutilik.

Errenteriako elkarteak ere lanean dagilzkigu su eta ke. Batzuek euren Batzar Nagusia egin ondoren lanari ekingo diote. Ibai Alde, Laguntasuna, Alaberga, Etxeberritakoak, Galtzarabardakoak, eta abar auzo edo barrio mailan. Ibaika umetxoaren eziketari eutsiaz, Ereintzak leengoari itsatsirik egungo euskal kultura murgildua, JOC euren militantetan kristau eta langile kontzientzia ezarriaz. Sorgintxulo, Anaitasun, Bukagaitz, badago elkarterik Errenterian. Eta ori Urdaburu, Fomento Cultural, Kirol elkarteak; Peña derizten taldeak eta abar alde batera utzi gabe.

Batzuek euskal bide batetatik abiatuak, besteak atzerriko aire «osasuntsua» arnas berritzeko erabili nairik... Gure aldetik, aurretzean ere, elkarte auen lanen berri ematen ahaleginduko gera.

Fueros enparantzan oso areto egokia antolatzen ari dira. Umetxoentzat erabiliko da: Arte eta

Folklore lanetarako erabilia izango da batipat. Langile dabilzkigu lenbaitlen bukatu nairik.

Sunsundegi

zestua

ELIZA BERRITZEAREN ALDE

Datorren Urriaren zortzian, San Anton Bilboko abes-batzak, kantu saio bat eskainiko digu Zestuako elizan, bertako berritze lanak ordaintzearen. Bilboko abes-batza famatu hau, eguerdiko hamabietan hasiko da lanean, Andoni Agirre zuzendari dela.

Ea bada, musika zale ugari biltzen den.

EUSKAKLDUNEN ALFA-BETATZEA

Iaz bezala, aurten ere, Urriaren hamaseian, euskaldunen alfabetatzeari ekingo diogu. Ikastaroko lehen saioa, esanda bezala, Urriaren hamaseian, ilunabarreko zortzi t'erdietan izango da, gazteen zentroan.

Bidu bitez beraz, egun horretan, euskaraz irakurtzen eta idazten ikasi nahi dutenak.

ZINE FORUM

Zestuako zine forum arazoetan dabilen batzordea, hil honetan berritzeko da. Aurtengo saioetako lehen filma, Urriaren 20an ikusi

ahal izango dugu, eta egun horretarako, zabaldu den orriak dionez, batzordeko arduradun berrien izenak ematea eskatzen da.

Saio hauetako elkarriketek, euskaraz zuzentzen dira eta zinea behar bezala ikusten, galetan sakontzen nahiz film onak nolabaitekoetatik bereizten erakustea dute helburutzat

UDAKO GERTAKIZUNAK

Uda aroa dela-ta, zenbait ikus-kizun eta jaialdi eratu ohi da Zestuan Aurtengoetan, nirekiko, bi hauek izan dira aipagarrienetakoak: Iraileko 3an izandako Umeen eguna, eta Abuztuan eratutako pintura erakusketa

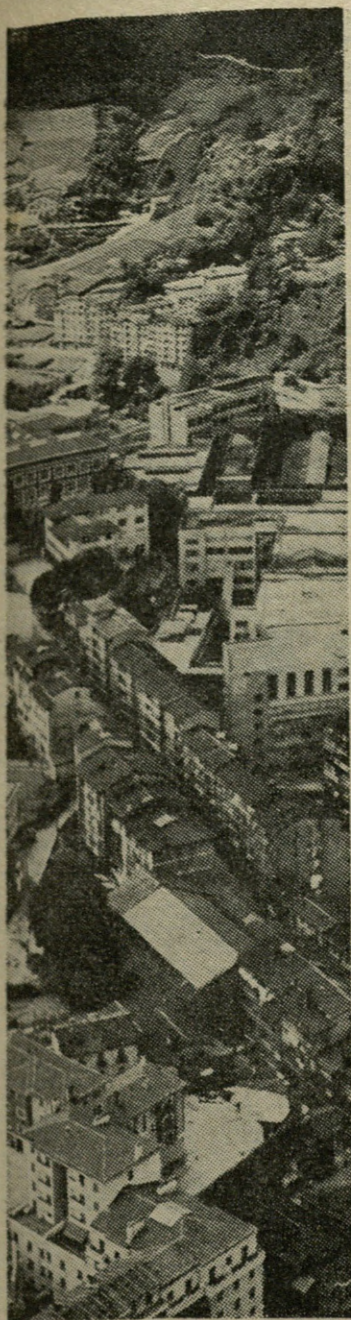
Umeen eguna, herriko jai nagusi aurretik ospatu zen. Gure gazte-txoek egun hau etorri zain egon ohi dira urtero, eta datorrenean ere antola dadila, umeek hain maitatea dute jaialdia.

Abuztuko 14tik 23arte, bestetik, pintura erakusketa bat (bat eta bakarra; hau izan bait da, nire ustez, Zestuan egin den lehendabizikoa) eratu zen.

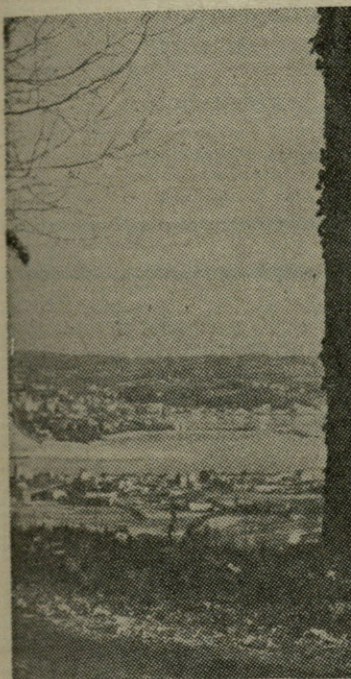
Udaletxeko gela nagusian zinzilikatu ziren lanak, gaur eguneko hogeitabost artista italiarrenak ziren. Eskola ezberdinetakoak, noski, lanek adierazten zutenek.

Asko poztu gaitu gertakizun honek. Zestuarrok arte lanez zale-tzen hasiak gara, nonbait. Ikus eta ikas ditzagun arteari buruzko gorabeherak. Geure etxeak lehen-dabizi, bidezko denez.

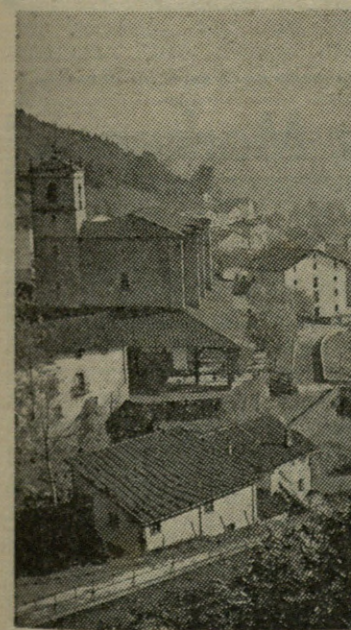
BEGI

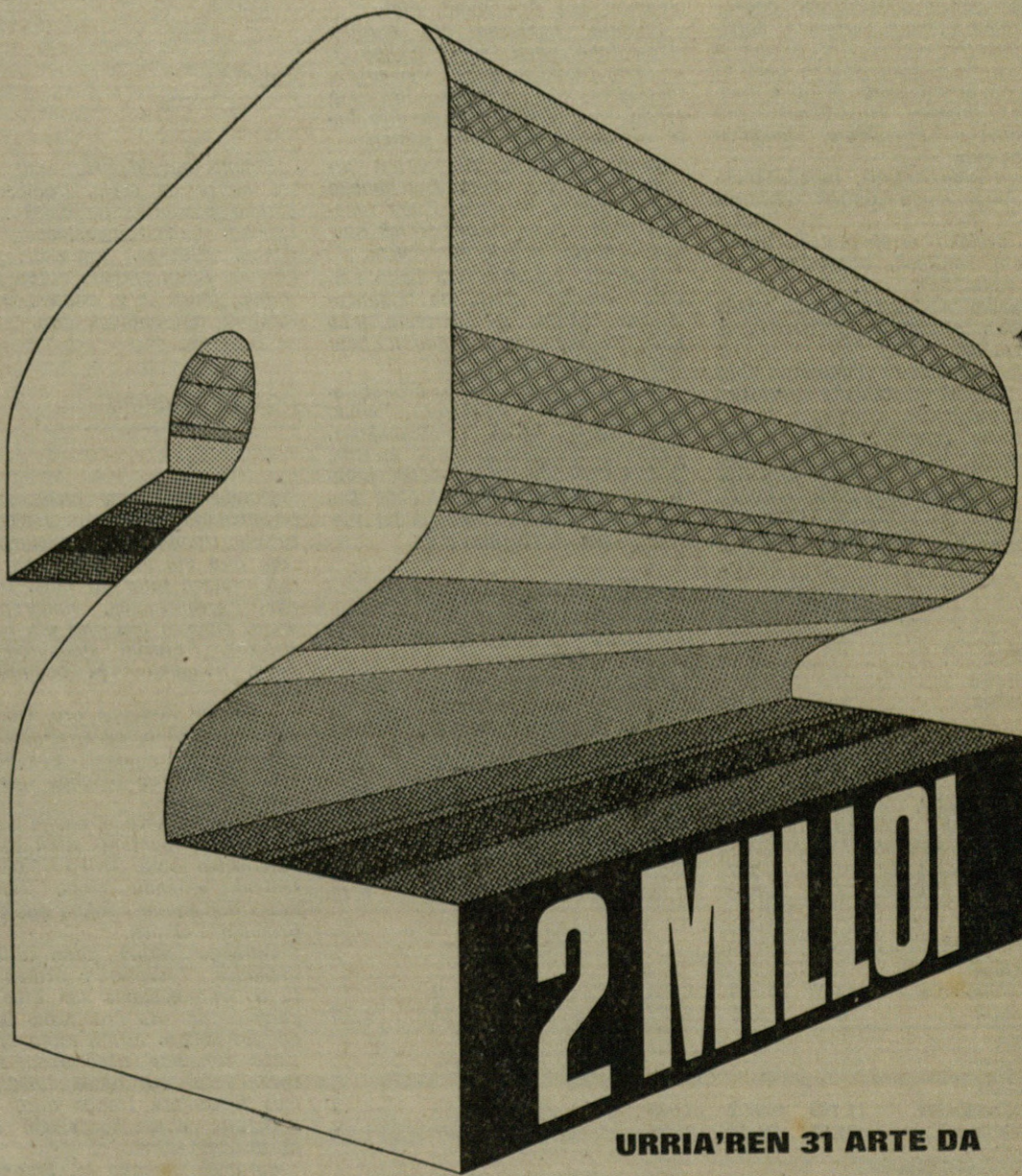
EIBAR

ENDAIA ETA ONDARRABI

BEASAIN

URRIA'REN 31 ARTE DA

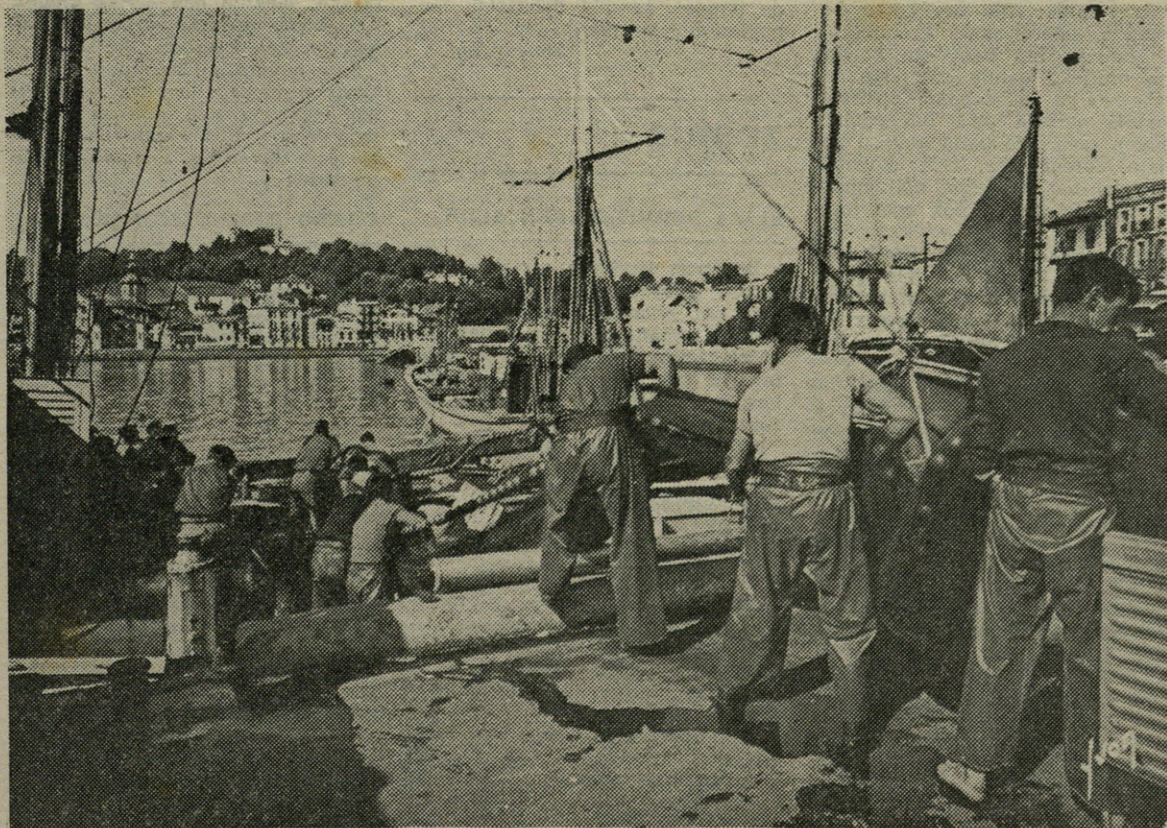
ZOKKETA 2 MILLOI

Lur-Guziko Aurreratze Egunez Zozketa ontan, Noiz-naiko, Bizitzako, Erbesteratuen eta Aldi-jakifiek kartillak sartuko dira.

Zozketarako, Iraila'ren 21'tik Urria'ren 31 arte, jartzen diran milla pezeta bakoitzeko zenbaki bat emango da, ta beste zenbaki bat jarrita dauden 5.000 pezeta bakoitzeko, milla pezeta sartuezkero.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

Donibane Lohitzuneko arrantzaleak

Akitania eta Itsasoko Arrantza

Bordele inguruko arrantza eta gure Euskalerrian egiten dan arrantza antz-antzekoak dira, Bizkaiko Kolkoan egiten diralako zati onean.

Bizkaiko Kolkoan, arrantza, antzi-ña-antziñatik egiten da. XVgarren mendean oso ezaguna zan bertako balearen arrantza eta urrutiko itsasoetara joatea, Groenlandia eta Terranova kostaldera, bakalloa arrapatzeko.

Beste alde batetik, mendez-mende, Arcachon-go ostrak zaintzen dira.

Ur azaleko arrain-motak: bokartak eta sardiñak, aberastasun aldiak zekazkiten.

Bizkaiko Kolkoan arkitzen diran erritxoan oiñarrizko ekonomia, arrantza da.

Akitanian, 3.000 Itsasgizon bizi dira, geienak kostaldeko arrantzari lotuak daudenak.

Ontzien jabeak, familiak dira geienetan; familia bakoitzak ontzi bat edo bear bada ontzi bi armatzen du. Baiña, badira empresa andiak ere. Esate baterako, Bordelen: Pêcheres de Bordeaux-Bassens, La

Pêche au Large, Les Armements Français Coloniaux eta Société Nouvelle de Gérance Maritime. Donibanen: Luz Armement, etab.

Bokarta, egaluzea eta sardiña atzemateko, ontzi txikiak naikoa ziran. Ontzi txiki xamarak izan arren, mariñelak oso trebeak dira eta arrain arrapatzeak ugariak dira beti, arraiña igitzen bada uretan.

Esate baterako, 1954garren urtean, ontzi-talde oneik, Donibaneko kaitik irtenda, bereala, 7.000 tonelada atun biltzen zuten, erdiak egaluzea, beste erdiak egalaburra.

Geroztik, egaluzea eta baita sardiña aldendu ziran eta aldentze onegaz batera, ur andietara joan ahal izateko ontzi andiaren bear izana etorri zan.

Beste arrantzale asko, erbestera-ru egin ziran, Dakarrera joanik. 20-25 ontzi, denak Donibanekoak, Dakarren atzematen dute arraina, Bizkaiko Kolkoaren utsaldiak betetzeko. Dakarreko kostaldean, Donibaneko ontzietan, senegaldar mariñel asko itsasoratzen da.

Ostrak, gero eta ur zikiñagoa arkitzen dute eta bitzta zaillegia bihurtu zaie.

BAIONA

Baiona, arrain-portu andi xamarra bihurtu da orain, Donibane Ziburuko portua estua dalako. Donibaneko ontzi nagusienak: Iraty, Araba, Biskaya, Bipuzkoa, etab., Baionan lehorreratzen duten arrain-zama, batez ere atunak, sardiña izoztuak eta antxoak dira.

DONIBANE/ZIBURU

Donibaneko itsas gizonak antzi-ña-antziñatik dira ospetsuak. Ziburu eta Donibane aurrez-aurre arkitzen dira eta arrainportu bat bakarrik eratzen dute uri biek. Donibaneko arrantzaleak, millaren bat orain, Ziburun bizi dira eta bertako apaizak, Irutasun Deunaren egunean, itsasoko urak bedeinkatzen ditu.

Xigarren mendean ere, Donibane eta Biarritzko balea arrapatzeak andiak ziran, ezagunak. Bakalloetara ere joaten ziran emengo itsasgizonak.

1749garren urtean, ekaitz andi batek, portua suntsitu zuen eta 200 etxebizitza bota. Uriko 15.000 biztanleak aldendu ziran. Zorionez, etorri zan saria, sardiña agertu zan Bizkaiko Kolkoan.

Geroago etorri ziran atunaren mendeak. 1947garren urtean, portu au oso ezaguna zan atun arrapatzeakaitik, eta Frantziako leenengo portua zan arrain mota onegaz. 7.000 tonelada eskuratzen zituan. Orain eskuratze oneik 1.500 tonelada bestekoak izango dira.

Urtero, onetariko arrain motak porturatzen dira:

Sardiñak, euneko 45, atunak, euneko 15, bokarta, euneko 28 eta gelditzen dan euneko 12, bestetarikoko arrain motak, arrain zuriak, legatza, bixigua, etab.

Leenago, Donibane/Ziburuk ospe andia iritxi zuten, atunagaz; orain, Frantziako Atlantiko kostaldean, Donibane izango da bokartez eta sardiñez, leendabiziko portua.

35 ontzi txiki armatzen dute Donibanen bokarta, egaluze eta sardiñak arrapatzeko eta ur andietan igitzeko baditu ontzi berriak eta oso onak: «Urdazuri», «Sopite», «Iraty», «Biscaya», «Araba», «Gipuzkoa», etab. «Biscaya» izango da munduko ontzirik onena, atunetara joaten dan ontzirik onena.

AKITANIA-KO ARRAIN ARRAPATZEAK

BORDELE

Bakalloa

	1969	1970	1971	% igikera aurreko urteagaz		
	1969	1970	1971	1969	1970	1971
—Toneladak	6.865	7.367	4.743	—63	—7	—36
—Mill. F.	10,98	19,67	13,80	—60	+8	—30
Bestetarikoa						
—Toneladak	259	297	280	—20	+15	—6
—Mill. F.	1,34	1,64	1,86	—15	+22	+13

ARCACHON

Arraiñak

	1969	1970	1971	1969	1970	1971
—Toneladak	1.878	1.704	1.708	—6	—9	—
—Mill. F.	6,05	6,85	7,89	—4	+13	+15

BAIONA

Arraiñak

	1969	1970	1971	1969	1970	1971
—Toneladak	11.163	14.603	13.646	+24	+31	—7
—Milloi F.	21,25	31,15	31,32	+4	+47	+1

BORDELE

Bordele izan da orain arte Frantziako bigarren portua bakallo kontuan. Urtero, Bordeleko ontzien lehorreratzeak, 20.000 tonelada, 9 ontzigaz, izaten zan. Ontzi horreik bakalloa dakarte iartzeko eta gazitze. Orain, bakallo billa joaten diran ontziak gutxitu egin dira eta ontzi izozgilleak ugaltu.

Arcachon oso ezaguna da itsas arraiñez eta batez ere, ezur-gabeen toki bezela, ostraren toki ospetsua dalako.

Zoritxarrez, urtero-urtero, Arcachon-go ostragintza gero eta apalagotzen ari da:

ARCACHON-GO OSTRAGINTZA

	1969	1970	1971	% igikera aurreko urteagaz		
	1969	1970	1971	1969	1970	1971
—Toneladak	10.447	11.299	8.067	—15	+8	—29
—Milloi F.	45,5	52,0	37,6	—10	+14	—28

S. LARREA

AITA MUXIKA'REN IZTEGI BERRIA

(Bigarren argitaraldi onek 25 x 16 zentimetroko MILLA orrialde izango ditu gutxi gorabera)

1973'garrenko Urteberria baño len, AURRETIK EZER ORDAINDU GABE, arpidea eskatzen ba'duzu: Aita MUXIKA'ren DICCIONARIO CASTELLANO-VASCO laburtua % 30 merkeago jasoko duzu. Bial ordea zure seña OSOAK argi eta garbi zuzenbide ontara: P. Plácido Múgica, S. I. (Santuario de Loyola. AZPEITIA. Guipúzcoa).

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostia'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteliz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean Iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko azikay
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera osne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

ELIZAREN BERRIGEROKO ELIZAN

MINISTERIOAK ELIZAN

Berriro gai honetaz. Hain zuzen, artikulo interesgarri bat jautsi da ene eskutan egun hauetan: "Etu-des" aldizkarian Joseph Moingt-ek argitaratu emana; esan dezadan, ez dela edozein bat autore hori, bala-zik teologiako irakasle dela jesu-lagunen ikastetxean Fourvières-en eta, orobat, Parisko Institut Catholique-n.

Hona bada zer dion funtsean. Lehenik, apezak gutxitzen ari direla begi bestan dagoen gauza dela esaten du. Bestalde, 1971ko erro-matar Sinodoak ez duela onartu ezkonduak apezterik. Ondorioz, bat ala beste: kristaudia piskana apez-rik gabe edo gutxiarekin geratu, ala apezek dadukaten zeregina laikoan eskutan banatu. Baina, jakina, lai-koel banatze horretan, ez da min-tzo, administratze edo karitate ze-reginetaz, egiazko ministerioetaz baizik, orain arte apezari berez da-goziola uste ditugun horietaz ale-gia; meza eman, aitortzeki entzun.

Jakina, dio, azterketa hori egi-tekoan, metodo okerra litzake, apez gutxi dagoelarik hastera; egiazko bidea beste hau litzake: laikoari zer dagokio Elizan berez. Izan ere, ezaguna da, Elizan apezak beretzat hartzen joan dela ministerio guz-tiak. Horretaz, arazoa, sorburura itzultzea litzake. Ez noski, lehe-nengo gairako gizartearen hezur-mamitzekotan; muina ikusi, eta gaur-ko beharrei egokitzekotan baizik.

Baina, hemen zailtasuna honeta-tik dator: ordenatu gabeko batek, sendotza hartu hutsetik, eman ahal dezake Meza, entzun ahal ditzake aitortzeki? Ezetz uste du teologo horrek.

Bestalde, ordea, ez du ikusten zergatik izan behar duen apez-klase bat bakarrik; esaten du, lehen ere, apezgoa maila askotan eman dela: gotzaila, apezak, diakonua.

Horregatik, laiko hauek ordena-zio baten beharrez izanzen lirake, baina ez hain herustua. Batez ere, ondorioentzat litzake hori garrant-ziazkoa. Horrelako laiko horiek, ez laiko ez apez, ez lirake izanen. Apezak, berez, eliza osoaren serbi-turako da, eta serbitzu klase guz-tietarako; beste hauek berriz, ser-bitzu partikular batzuetarako izan-zen lirake eta talde partikular batzuetarako eta garai berezietarako, eta ez betirako.

Intenbidea hortik ikusten du teologo horrek: batez ere, gaur mundu zabalean han eta hemen ugaritzen ari diren taldeekiko ser-bitzurako.

Hain zuzen, bada jenderik asko gaur egun Parrokiara joan nahi ez duenik; halere, liturgia beha-rra, sakramendu beharra sentitzen du; zer esan horrelakoari?

KRISTAU PENTSAKETA-RAKO ZENTROAK ETA TEKNIKAK

Aski sonatuak dira Frantziako Talde eta Boquen zentroak. Ez di-ra hain ezagunak, gure artean be-deren, Sainte-Baume eta La Tou-rete direlakoak. Dena den, aski garbi dago, zentro horietan dabi-

«Gaurko bizitzarako bideak asmatzen lagunduko digu»

len jendetza ikusirik, pertsonari ez zaiola falta erlijio irrikia, non eta nola asea baizik. Gure artean maila horretako zentrorik ez iza-tea, pentsaerazteko moduko gauza da. Baina, ez du ematen soluzioa horrelako zentro bat goitik behera montatzea denik; horrela, ez gen-duke gauza berririk asmatu: orain arte dadukagun jendetza bidezko liturgiak bezala izanen lirake zen-tro horiek ere; ez da ikusten zer gauza berririk eman dizaiokeen kanpainan montaturiko zentro bat-tek herrian dagoenak eman ez di-zaiokeenik.

Beharko litzakeena, beraz, lehe-nik talde txiki biziak sortzea, eta bizi izateko, bizitza haragitua be-har; arazo biziak bizi dituzten tal-deak behar. Beste zentro horiek, talde txikietan aurki ez litekeen-a ren betegarri izanen lirake. Horrek guztiak, zentro horiek bide berriak urra ditzaten eskatzen du. Zerta-rako mendi batetan zentro bat, hiriko bezala izatekotan?

Alderdi horretatik, badute gau-za interesgarriak gorago aipaturi-ko Frantziako zentro horiek: bat-zuek gehiago, bestek gutxiago. Hona nola La Tourete-n egin den esperimentzia bat. Joan den Iraila-ren 1961tik 24ra bitarteko expe-rientzia izan da; La Tourete hori txomindarren komentua da, Lyon-dik 20ren bat kilometrotara, L'Ar-bresle-n. Kristau pentsaketarako teknika bat egokitzea zen batzar horren xedea: ZEN delako tekni-ka-edo. Teknika esan dut izen bat emateagatik, teknika ez dela esan-zenen bait dugu: ez teknika bat, ez erlijio bat, ez filosofia bat, ez pentsa-sistima, ez aszesia bat ez dela. ZEN-n —esaten du La Tou-reten izan den Deshimari mai-suak— "esertzea da soil soilik". Ezin jabe zindezke ZEN-az, bera bizi-az beste. Thomas Merton-ek honela definitzen du: ZEN-a, gure-gan bizi den biziaren dinamismoaz konturatzeko da". Aita Joseph Boué-k, ZEN batetan 1969an parte har-tu zuenak, honela dasaigu: "go-goemate teknika honek, sartaldeko kontenplazio-baliotiaz jabetzen ez-ezik, gaurko bizitzarako bideak asmatzen lagunduko digu". Gizon bezala, "bere oreka (ekilibrioa) gor-detzen" lagundu diola esanen di-gu.

Deshimari mai-suak, Japonitik Frantziara bizitzera etorri eta "tek-nika" hori irakasten ari denak, honela azaldu du bere helburua: "sartaldeko irpiritua eta materia, erlijioa eta zientzia, giza-banako-aren subjektibitatea eta oinarrikoa objektibitatea, arrazoinetza eta arrazoinetza kanpoko bateratzen irakatsi; horiek guztiak, oker har-tuaz, elkarren aurka ipini bait di-tuzte".

Zentro horiek direla-eta harrotu dudan arazoarekin loturik dagoen berri bat heldu da nere mahaine-ra. Antzinako Arantzazuko Gai-martxa zirelakoak berritu nahi lirakela, baina berriztatuz.

Oraino, antolabidean dago ar-a-zoa, noizkoa ere ez dago erabakia. Bakarrik, ez litzakeela gauzez egi-nen, ez litzakeela masa giroan egin nahi, ez lukela aitortze eta meza entzute hutsean gelditu na-hi: talde txiki mailako pentsaketa bide izan nahi lukeela.

Dudarik gabe, jende askok mu-zin eginen dio ekintzabide horri: zenbait, bost axola zaiolako hori guztia; batzuk, bide hori beste self-service bat irizten diolako. De-na den, bada zenbait jende ekintza hori gauza baikor irizten duenik. Gaur, halabaina, baikortasuna hi-tzez ez, baina frutuz frogatu be-har da. Frutu horixe opa diogu. Horretarako, maila apalean ekin beharko lanari, beste arazo guz-tietan bezala. Hazi txiki batetik sortzen zuhaitz handia.

GOTZAI BERRI BAT DONOSTIAN

Bazter batetan bederen, zabaldu digute egunorokoek berria: Joxe Mari Setien Donostiako gotzai-la-gun izendatu digutela.

Hernaniko semea delarik eta bu-ru argikoa, zerbait espero dugu berarengatik (ez noa zer opa di-gun esatea, gaur ez bait da esti-latzen horrelakorik); burua argia ez ezik, bihotza ere izan dezala. Bikote horrekin zer ez du eginen "ilunpean dagoen herri honen al-de"?

AMUNSA

KRISTAU GUTXI?

Gure Elizak ustutzen ari dirala-rik, gure gizarteak ez ote du guz-tiz galduko kristautasuna? Gure ar-tean, ez ote da, denboraz, kristau erlijioa desegingo?

Utikan ondamendiak iragartzen dituzten Igarle tristeak. Gabiltzan Kristoren argiaren atzetik. Illunpe izugarri onetan; ekaitz beldurgarri onetan, nerretzat eta besterentzat ez dut galdu nai Kristogin dudan esperantza.

Ez dezagun itsu joke, ordea; gu-re begien aurrean, gaur arte eza-gutu izan dugun kristau izatera il-tzen ari da. Bere fruituak eman ditu: onak eta txarrak ere bai; eta orain, lur jotzera doan zuaiz za-arra dirudi.

Jendetza aundiak (ia erri osoak), egiten du kristau Eliza. Erri bate-ko seme guztiak dituzte kristau, be-ren gurasoak bataiatuak diralako. Baditu bere akatsak: zaratatsuegia da bear bada. Anitz mintzatu oi da, baiña itzen neurrian ez dugu Ebanjelioaren testigutzarik egiten. Sinesmen gabeko gizon ondraduak, Elizara oiturtu joan oi diran bezin gizon on dira. Gizonok osotzen du-gun Elizan, orain, gero eta beti izango dira akatsak.

Kristau talde aundien Eliza (Igle-sia mayoritaria) amaitzen ari da. Beste era bateko Eliza daturkigu-la dirudi: talde txikien Eliza (Igle-sia minoritaria). Gure errietan egian gerora ez dira guztiak kris-tau izango. Talde txikiak osotuko dute gure Eliza.

Talde txikiak kristautza orain-daiñokoa baiña ohea izango ote? Leengoak baiña fruitu oheak emā-gu ote? Etorkizunaren berri ezin ba jakin.

Nere ustetan, erri osoak ez be-zela senti bear luke talde txikiak bere baitan kristau izateak daraman erantzukizuna. Geroko kris-tauak, berak naita, askatasun osoan egonirik kristau izango dira nos-ki. Ez orain arte bezala, giro eta oiturtu beartuta bezala. Leen arra-zola, kristau egiteko, auxe izan bear duela dirudi: Jinkoak, Berak naita, kristau izateko aukeratu nau. Jinkoaren aukeramenari, nik, neron-ek ala naita, baitetz erantzun dlot. Oso bigarren mailako arrazoiak di-ra noski tradizio, oiturtu eta giroak, norbait kristau biurtzeko. Ez da be-rar kristaua, izuturik Jainko agindu batzuk betetzeko; salbaziozko doa-lak jaso ditu beretzat eta bester-entat eta eman, duen itzaren in-darrez, mundua salbatzeko konpro-

mislo erantzukizunetan bete betean sartu bear du.

Kristau talde tiki bateko egiazko sinismendun izatea oso gauza zail-la da. Guztientzat egiten dana ezin izan; bakar edo talde koskorren-tzat baizik. Lurreko ondasun, goza-men eta ekonomiarekin biziki na-asian bizi diran erriko seme gu-ziei, nola eska aintzesteranoko kris-tau kompromisotan sartzea?

Talde txikien Eliza orl ez ditek-e izan Eliza zaratatsu, aipamen eta izen aundiko, aundiki eta abera-sai lotuz; apal eta isilla noski; aurrean kukurrukuka baiña atzean gordeta bezela lanari ekingo diona; lur azpian sartzen den aziaren an-tzeko.

Elizak gerora ere bearko ditu be-re lege eta instituzioak. Baiña ez gaur eguneko bezela, kristaua ito-tzeko zorioan uzten dutela. Era-kundeak ez dira premiakoen izan-go Elizan. Legeen gaitetik Kristo-ren Espirituak sartu bear du la-nean. Espiritu Santuak eraginda batez ere, bakoitzak bere doalak Eliza eta Gizartearen alde erabili bearko ditu. Kristau bakoitzaren karisma, doal eta espirituzko abe-rastan guziek bat izan bear du-te; eta Elizaren batasunari begira-tuta erabili bearrezkoak. Batasun ori ez bedi etor goitik beera; be-tetik gora baizik; Jainkoaren Errian oinarritutako batasuna izan bedi. Orlako Espirituaz jasotako Elizak ez du izango mundu ontako Gober-namentu eta Agintaritzekin zer iku-si aundirik. Eliza beste zerbait izango da. Isillikoa lan egite orrek ordea ondorio bikainak ekarriko dizkio munduari.

Talde txikiak sartzen ez diran erriko semeekin, zer egin? Galduek ote dira? Ez ote dute salbaziorik atxikiko? Bai, gizona. Eten gabe jardun da Batzar Nagusia esaten, ez dela bakarrik egiazko Elizan ar-kitzen Kristoren salbazio Indarra; Kristok salba dezakeala eta salba-tuko dituela, beste erlijioetan eta beste giza mailatan arkitzen diran pertsonak ere.

Amesetan ari naizela? Orrelako Elizarik ez duela geroak ezagutu-ko? Ditekeena da. Geroko Eliza orretan ere utsegite aundiak izan-go dirala? Bai orixe. Pekaturik ga-beko Elizarik ez du lurrak sekula ezagutuko.

AROSTEGI JOKIN

MITXELENA

BITXITEGIA ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)

Avda. de Francia, 1

IRUN

ESTABLECIMIENTOS FERRETERIA

ayestaran

BURNI-SALGAIAK

DONOSTIA

Urbietan, 25

ELECTRODOMESTICOS

ETXERAKO ELEKTRO-

TRESNAK

Urbietan, 27 - Isabel II, 2

RAILITE

LEGEZKO

ZABALTZAILEA

Aldaconea, 4

Urrutizkiñak

44306 ta 429787

soberana FRANKIE

JOSEBA ARZAC

karla

DONOSTIA

Urrutizkiña 41 88 80

Neurri guztietako arraskak

Cubetas GASTRO-NORM

ARANZADI ELKARTEA

(I)

Herriari Euskal Izadi eta Antropologiaren berri emateko bizi da

Sarritan entzungo zenduenez, badukezu noski ARANZADI Elkartaren izenaren berri. Baina kezkarik badugu izenaz beste berririk ez ote duzun. Bi ekinalditan, ahal den xehetasun guztiekin, bere sorrera, egiteko eta asmoak nahi genizkizuke adierazi.

Telesforo jaunaren oroimenez ARANZADI izena ezarri zioten.

Hasieran 75 bazkide ziren.

Guk ere gogoz argitaratuko genituzke ingelesez bainan idazle iaorik ez dugu hizkuntza honetan.

Alderdi asko dira ukitu beharrezkoak gai honetan. L. Mitxelenak batzuk ukituak ditu Egan-en («Eusko-Gogoa eta Euskera» 1956, 157-163. Etorreko bere lan hautatu-etan ere bildua dago). Egoki deritzagu eta nahiko zabal.

Dibulgazio mailako aldizkari bat argitaratzeko asmoa ere badu Elkartek, lehen genionez. Honetan lan asko idatziko da euskeraz.

ELKARKIDE EDO SOZIOAK

Hasiera hartan 75 elkarkide zirela esanik dugu. Gero eta gehiago gara, egun 1.500 baikara.

Orduez gero hauek izan dira gure euskarri eta lagun, bai diruz bai zaletasunez. Herri baten laguntzarekin egin eta argitaratu ditugu egindako lanak. Hau harrigarri da benetan hemengo eta herbestekoen zat.

Elkarkideak emandakoa izan du gu urte luzetan gure lagutza bakarra. Egun, bi Aurrezki-Kutxen garrantzizko laguntza ere badugu, beste apalagoen artean.

Elkarkideon artean era askotakoak gara: batzuk aztertzaile, besteak izadi-zale, asko laguntzaile eta azkenik herbesteko aztertzaile. Azal ditzagun banan-bana.

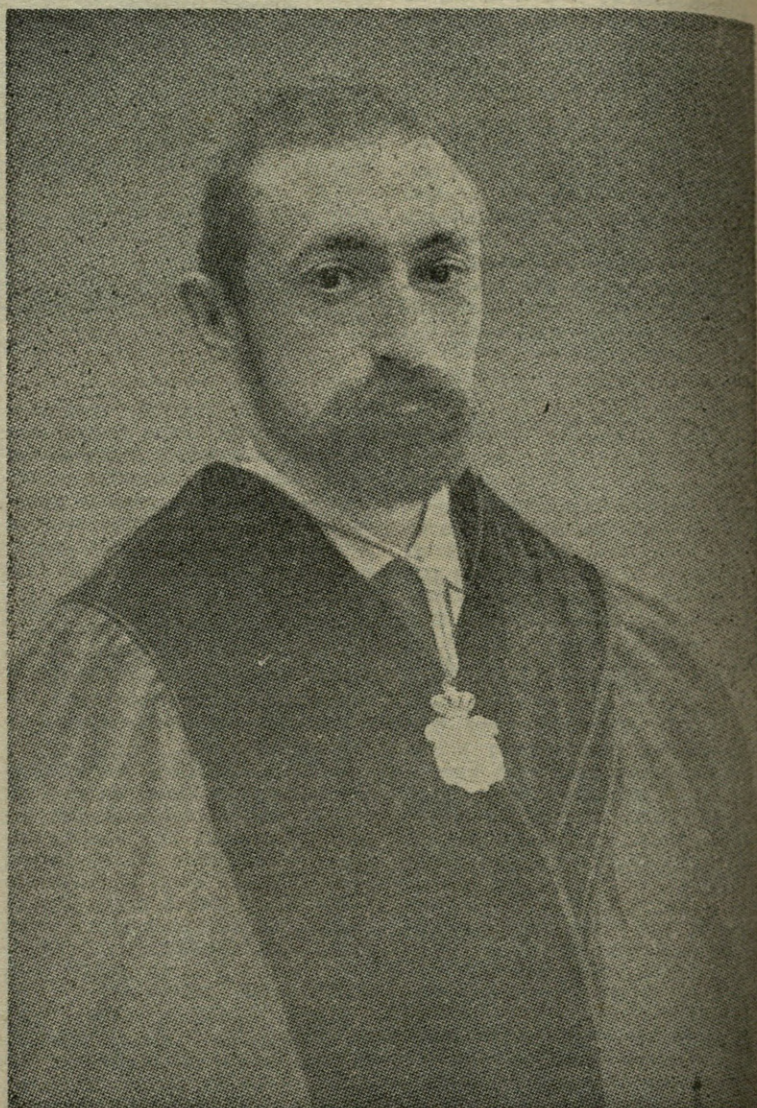
• a) Azterketa eta dibulgazio lanetan ari gara batzuk, lehenengo haien antzera. Beti izan dira ondo hartuak era honetako langileak. Ondoren zetozkien gazteei bideak zabal ireki zizkieten. Hau da beraien-gandik ikasi beharrezkoa eta eskertzekoa; maiz baitu gizonak bera baino handiago izango ote diren beldurrez ateak itxeko joera.

Era honetako langileak urri dira, jakina, bainan izadi ta Antropologia zaletasuna dakartenak gehituz doaz. Lana euskalerrian egin nahi lukete eta Elkartek honetara biltzen dira.

Eragozpenik baldin bada, horrelakoentzat diruarena da, bizitzeko —jateko— jakintsu izatea ez baita nahikoa.

• b*) Besteak zaletasunez dabilzanak dira; hauek badute Elkartean egiten denaren berri jakiteko gogoak. Egiten diren billeretan han izaten dira, bai denen artekoetan bai taldekoetan. Liburutegia ere gogozko berri emaila dute.

• c) Gehienak euskaltzale direlako daude Elkartek honetan. Asko

Telesforo Aranzadi jauna

dira izadi edo Antropologia zale ez direnak, bainan begi onez dakuste azterketa taldeak Euskalerrian daraman lana. Horregatik ematen dute beren urte-saria.

Ziur dakigu, gure aldizkaria hauen eskuetara heltzean sarritan gainbegiratu bat besterik ez diotela egiten. Lanen izen-burua nahikoa zaie eta «gogor ari dituk hauek» esanda jaso egiten dute. Elkarkide direnez lan hoiek bereak balira bezala hartu ohi dituzte eta ez dabilta oker. Beren urte-saria laguntza ederra da guretzat. Baina, berriz diogu, ez diru aldetik duen laguntzagatik bakarrik, bestela balizik: Muniben argitaratzen ditugun lanik gehienak ulergaitzak dira alor hauetan ez dabilzatenentzat.

Hau honela delarik, elkarkide hauek zapuztu ez ezik gure lanez arduraturik ikustekak benetako poza eta lanerako gogoak ematen digu.

• d) Euskalerriaz kanpo direnak ere ez dira guti. Gure lan berdinetan jarduten direnak dira gehienbat eta, jakina, guk hemen egiten dugunaren berri nahi dute. Ez baita Jakintzarik mundu zabalerako begirapenarekin ezik.

Europa eta Ameriketako zabaldurik dira elkarkide diren azterketa-leku hoiek. Lehen aipatu ditugu batzuk.

Gaurko hau amaitzeko gure oraingo agertaldiaren zergatiak adierazi nahi genituzke apal eta zintzo.

Elkarkideak «Munibe» aldizkaria eta berri-agiri den «Aranzadiana» hartzen ditu. Elkarkideak gainera merkeago erosi litzake Elkarteko beste publikazioak. Hauen artean

Barandiarango Joxe Migelek sortu eta zuzentzen duen «Anuario de Eusko-Folklore» da garrantzitsuenak.

Elkarkidearen urte-saria 200 peztan da. Beharrezko deritzagu esatea, ordea, joan den urtean «Munibe» aldizkariaren ale bakoitzeko 650 peztan ordaindu izan behar genuela. Aurtan ere hor inguru ibiliko gara.

Aurrezki-Kutxen laguntzarik gabe ezin argitaratu genituzke hainbeste idazlan. Baina laguntza hau ere motz gelditu zaigu eta urtesaria hazi beharrean aurki gaitzeko.

Aspaldiz gero, ordea, urte-sari horri eutsi diogu eta ez gara orain jasotze aldekoak; langile eta ikasle gazte asko bait ditugu elkarkide eta hauentzat kaltegarri litzake.

Elkarkideak ugaltzea zen beste bidea eta bera iruditzen zaigu jatorrena.

Larritasun hau Zeruko Argiako zuzendaritari agertu genion eta honen aldizkariaren orri hauek eskeini.

Hemen dituzu gure asmo, egitea eta beharrak. Azken bide honi eutsi nahi diogu, elkarkideak ugaltzeari alegia.

Aranzadi Elkartekoak

* Azterketa talde hauen berriak datorren astean agertuko ditugu: zer diren eta zer egiten duten.

SORRERA

«Aralar-Lagunak» mendizaleek eman zioten arnasarekin hasi zuen bere bidea elkarte honek (1946). Gehien saiatzen zenetakoa Jesus Elosegik zen.

Elkarte honen jo muga hau da: izadi eta Antropologia alorrean azterketak egin eta hauen berri Herriari eman. Azterketak Euskalerrian eginak dira noski.

Euskaltzale hauek, ordea, ez zuten beren Herria jakintza mailan ezagutzen: bere sorrera eta bilakaera, bere geologia-egitura eta bertako ihizi eta landareak, eta guztiari bizia ematen zion Herria. Herri bat lehen eta orain; lehengoa harzulo eta trikuarrietan agertzen dena, oraingoa GU, gure mendi-ibarran lehengoari jarraipen emanaz.

Hau zen beren barrenko kezka biza.

Ordurako, alor bi hauetan, lehen eta oraingoren azterketetan alegia, bergaratar Telesforo Aranzadik eta Jose Migel Barandiaran ataudarrak lanik asko egin zuten.

Telesforo jauna, Barcelonako Unibersidadeko Antropologia-irakasle izan zena, 1945ean hil zen. Jose Migel jaunak, berriz, 1936az gero Lapurdin ziharduena.

«Aralar-lagunak», apalik bederen, Euskalerriko izadi ikasketetan zegoen hutsune hau bete nahi zuten.

A. Izagirrek, 1946an, Ataungo Trokaeta harzuloan ihizi handi batzuen hezur pila bat aurkitu zuen eta Jesus Elosegik jakin erazi. Urte berean J. Elosegik ta M. Labordek hezur ugari atera zuten bereartatik. Duela 12.000 urte galdu zen aragijale batenak ziren, harzulo-hartzarenak hain zuzen.

Gertaera honek, izadi-jakintzen Elkartek bat sortzeko lehen urratsak egin zituzten, garrantzi handia izan zuten, benetako astinkai bezala.

Lehen araudia gertatu zuten eta 1947ko Urtarrilean onartua izan zen.

Zaletasun eta ekintzaz lehen mailan zirenetatik batzuk: J. Elosegik, M. Laborde, L. Peña, R. Corcoste-ga, T. Atauri, J. M. Sansinenea...

Urrengo urtean, 1948an, bi bazkide berri sartzen dira, geologoak biak: J. Gomez de Llerena eta M. Ruiz de Gaona. Izadi-jakintza mailan ikastaro batzuk antolatzen lan handia egin zuten; hauen laguntzaile Barcelonako Unibersidadeko irakasleak izan ziren. Laguntza honi esker hiru-hilez-behingo aldizkari bat sortzeko asmoa hartu zuten, egiten hasi-berriak ziren azterketak agertu, ikastaroak Herrian zabaldu eta Elkartearen ekintzak argitaratzeko asmoz.

Lehen alea 1949an argitaratu zen MUNIBE izenarekin. Izan hau F. Jabier M. Muniberen oroimenez. XVIII mendean, honek sortu zuen Real Sociedad Bascongada de los Amigos del Pais izeneko Elkartea.

Munibe aldizkarian, ordutik gaurdaino, azterketa lanak argitaratzeari garrantzi handiagoa eman zaio dibulgaziozkoarenari baino. Elkar-teak zientzia mailan egin duen gorakoaren agiri da hau.

Dibulgazio alderdia ordea, alde batera ez da utzi nahi, horregatik era honetako aldizkari baten asmoak hartuak ditugu.

Muniberen azterketa lanak direla-ta Europa eta Ameriketako azterketa-lekuko diren beste 200 aldizkari hartzen ditugu beraren truke. Honela, gure azterketa gaietako liburutegi zabal bat badugu; berak sendotasuna ematen die gure lanei: guk ezagutu egiten bait ditugu beren lanak eta haiek gureak.

Aldizkariako lanak gaztelaniaz, frantsesez, euskeraz eta ingelesez agertzen dira, egileak bidaltzen dituen arabera. Gehienbat gaztelaniaz agertzen direnez maiz galdegina zaigu zergaitik ez dugun euskeraz gehiago argitaratzen.

Aztertzaileak beren lanak argitaratzean herbesteko aztertzaileak irakurditan du gogoko eta beharrezko, eta zoritxarrez bada ere, herbesteko hauek euskerarako baino erderarako bide erosoagoak dituzte.

Geuretzat ere egokiago zaigu e.b. Holanda, Suecia, Dinamarka... eta bestetakoek egiten duten bezala, beren lanak ingelesez argitaratzea beren hizkuntzetan baino. Jakintza mailan duten zabalpen handiagaz hauek ere jabetzen dira.